KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 2/2019

RASKE ÕPPUSEL EHK UKRAINA MEEDIK KAITSELIIDUST

JULGUS UNISTADA VIIB EDASI

SAMM-SAMMULT ELUPÄÄSTJAKS

LEIA

KAITSE KODU!

INTERNETIST

https://issuu.com/kaitse_kodu

@kaitsekodu

www.facebook.com/kaitsekodu/

www.youtube.com/kaitseliiteesti

RASKE ÕPPUSEL ...

2014. aastal okupeerisid ja annekteerisid Venemaa Föderatsiooni relvajõud Krimmi poolsaare Ukrainas. Samal ajal toimusid rahutused Ukraina ida- ja lõunaosas, mis päädisid venemeelsete Donetski ja Luganski rahvavabariikide väljakuulutamisega.

Piirkonnas puhkes ka sõjategevus, mida mõned allikad nimetavad rahvusvaheliseks, teised siseriiklikuks kriisiks. Kolmandad aga kutsuvad seda verevalamist Ukrainas hoopistükkis hübriidsõjaks, mis kindlasti peab ka paika, kuid ei kirjelda võib-olla kõige täpsemalt olukorda, kus sajad tuhanded on jätnud oma kodud ja kümned tuhanded oma elud.

Möödunud aastal külastas Eestit delegatsioon Ukraina meedikuid, kes ühel või teisel ajal olid kodumaal sõjast osa võtnud. Üldiselt meeldis neile väga, mida nad siin nägid. Seda tunnistab üks delegatsiooni liige ka käesoleva ajakirja veergudel ilmunud artiklis.

Ainult sellest ei saanud ta aru, miks me keskendume tihti detailidele, mis suures plaanis väga olulised või määrava tähtsusega ei ole, jättes samas tähelepanuta asjad, millest sõltuvad meie elud. Võib-olla on see käitumine meile loomuomane, kuid kuna surm ei ole hübriidne, võiksime võtta eesmärgiks, et pigem olgu raske õppusel kui lahingus.

KARRI KAAS
peatoimetaja

KAITSELIIT

Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.

Kaitseliit on 1918. aasta 11. novembril riigikaitseorganisatsioonina loodud Kaitseliidu õigusjärglane.

Kaitseliidu ülesanne on, toetudes vabale tahtele ja omaalgatusele, suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.

Kaitseliitu kuulub üle 16 000 liikme. Koos Kaitseliidu struktuuriüksuste Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütardega on Kaitseliidu peres tegev üle 26 000 vabatahtliku.

KAITSE KODU!

Kaitseliidu ajakirja esimene number ilmus 1925. aasta 14. oktoobril 40-leheküljelisena trükiarvuga 18 000 eksemplari. Seega kuulub Kaitse Kodu! vanimate seni ilmuvate Eesti ajakirjade hulka.

Osava reklaami ning väljaande sisu väärtuslikumaks ja välimuse kaunimaks muutmisega kasvas Kaitse Kodu! menu lugejaskonnas ning 1928. aasta lõpus oli see juba Eesti üheks loetavaimaks ajakirjaks. Aastatel 1929–1932 ilmus Kaitse Kodu! senise kahe korra asemel kuus igal nädalal. Ajakirja viimane sõjaeelne number ilmus 20. juunil 1940.

Kaitse Kodu! uus algus oli 1993. aastal, mil ajakiri hakkas taas Kaitseliidu hõlma all ilmuma. Ajakirja anti välja neli numbrit, kuni see 1995. aastal peatoimetajana tööle asunud Ivar Jõesaare juhtimisel taas perioodiliselt ilmuma hakkas. Praegu ilmub Kaitse Kodu! kaheksa korda aastas tiraažiga 7000 eksemplari.

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 2/2019

KAITSELIIDU AJAKIRI KAITSE KODU!

Asutatud 11. septembril 1925

Väljaandja: Kaitseliit, ilmub kaheksa korda aastas
Peatoimetaja: Karri Kaas
Tegevtoimetaja: Asso Puidet
Foto- ja videotoimetaja: Kristjan Prii
Keeletoimetaja: Anu Jõesaar
Kujundaja: Matis Karu
Reklaam ja levi: kaitsekodu@kaitseliit.ee
Toimetus: Tallinna mnt 49a, 80036 Pärnu, telefon 717 9106
Toimetuse e-mail: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Kaitse Kodu! internetis
http://www.kaitseliit.ee/et/kaitsekodu
www.facebook.com/kaitsekodu
www.instagram.com/kaitsekodu/
http://www.youtube.com/kaitseliiteesti

Kaitse Kodu! postkastis
Tellimuse saab vormistada Eesti Posti kataloogi alusel postkontoris või Eesti Posti kodulehel (www.omniva.ee). Eesti Posti kaudu maksab Kaitse Kodu! aastatellimus 2.85 eurot; tellimisindeks 78226.

Trükitud ASi Printall trükikojas

Toimetusel on õigus kaastöid redigeerida ja lühendada. Toimetus käsikirju ei retsenseeri ega tagasta.

Kaastööde saatmise tähtajad:
26. veebruar, 4. aprill, 21. mai, 23. juuli, 3. september, 15. oktoober

Kaitseliit

Naiskodukaitse

Noored Kotkad

Kodutütred

8 INIMENE
Nooremleitnant Mehikas vahetab AK 4 Ugala muusikalis tšello vastu

12 VÄLJAÕPE
Eesti ja Leedu – sõdurite meditsiiniettevalmistus „Euroopa moodi“

16 HARITUD SÕDUR
Kurjusega kurjuse vastu?

20 HARITUD SÕDUR
Mees, kes teeb nädalas ainult neli tundi tööd

24 KAITSELIIT
Eesti ühiskond ja veerand sajandit Kaitseliitu

28 MAAILMAPILK
Vene-Jaapani sõda kestab kabinettides

30 KOOSTÖÖ
Julgus unistada viib edasi

32 SÕJARAUD
Unimog – automaailma „üle linna Vinski“

36 SÕJARAUD
ZIL, ZIM, Tšaika ja Nikita ehk Hruštšovi kapriis

38 KURIOOSUM
C1ST – seda päkapikud ostaksid

40 TEE ISE!
Mobiilifotod raha teenima!

42 TEST
Overboots – kui saapast jääb väheks

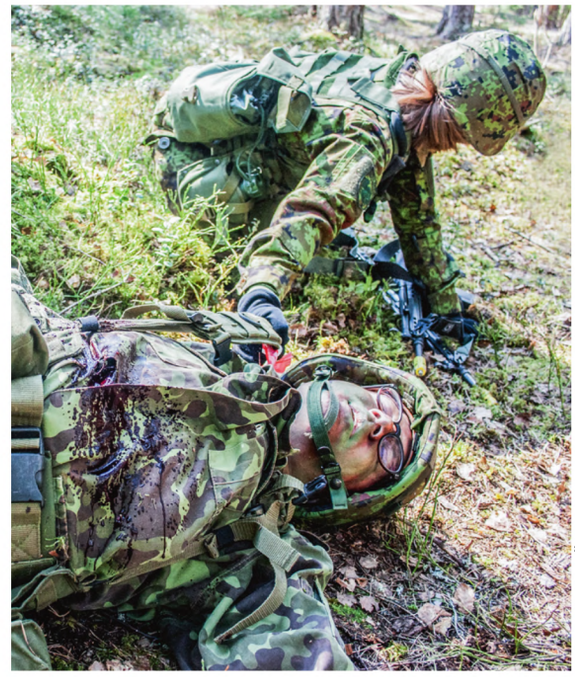

Foto: MARTIN MÄGI

Esikaanel: Eesti ja Leedu – sõdurite meditsiiniettevalmistus „Euroopa moodi“.
›› lk 12

Kui riigi relvajõud on põimunud organiseeritud kuritegevusega, kerkivad paratamatult küsimused, kellele ollakse lojaalsed relvakonfliktis, milline on riigi relvajõudude maine ja peamine – milliseid väärtusi relvajõud õieti kaitsevad? ›› lk 16

„Tegelikult ei ole ma Kaitseliidus töötatud aastate jooksul näitlemisest kordagi päris kõrvale jäänud.“
›› lk 8

Kuigi asendamatu abimees nii põllumajanduses, metsanduses, teedeehituses, raudteel, teehooldes, päästeteenistuses kui ekstreemturismis, tunneme Unimogi põhiliselt ikkagi sõjaväeveoautona. lk 32

44 ÜLEELAMINE
Jääle minnes pea meeles!

46 SÕJASPORT
Kõige kargem katsumus – Utria dessantvõistlus

48 HEAD ISU!
Head isu, Eesti!

50 MEDITSIIN
Samm-sammult elupäästjaks: 2. samm

52 NAISKODUKAITSE
Ohutushoiu kursus. Milleks? Selleks!

54 NAISKODUKAITSE
Naiskodukaitse 2019. aasta horoskoop

56 NOORED
Meenutus kodutütardest kui helisev tuulepuhang ammustest aegadest

58 NOORED
Lipule vaat!

60 MILITAARTURISM
Muuseum, mis on sündinud relvavendlusest

64 FILMIARVUSTUS
Animeeritud allegooria ehk Pelga jänksi!

66 RAAMATUARVUSTUS
Das Tod: 100 000 surma lugu

AUTORID

EERIK HELDNA,
kaitseväe luurekeskuse ülema asetäitja
Aastaid kriminaalpolitseis ning kaitsepolitseis juhtivatel kohtadel töötanud Eerik on üks pädevamaid julgeolekueksperte üleüldse.

IVAR JÕESAAR,
vabatahtlik autor
Ivar teab hästi palju. Sealhulgas sõjamasinatest. Nii nendest mis on tehtud paberist, kui nendest, mis metallist. Viimastest ta Kaitse Kodu! lugejatele kirjutabki.

TOOMAS ALATALU,
politoloog
Toomas on õppejõud, poliitik, ajakirjanik ja tunnustatud tõvaloog. Kaitse Kodu! veergudel toob ta suures maailmas ja poliitikas toimuva lugejatele lähemale.

GUNNAR VASEMÄGI,
vabatahtlik autor
Gunnari üheks suureks hobiks ja kireks on joonistamine ning teiseks filmikunst. Ajakirjas Kaitse Kodu! on ta need kaks lugejate rõõmuks ühendanud.

TUULI MATHISEN,
toidukunstnik
Tuulis on kirg. Kirg toiduvalmistamise vastu. Seda kirge jagab ta lihtsate retseptide ja kaunite fotodega nii oma blogis kui Kaitse Kodu! veergudel.

KALLE ISTVAN ELLER,
taastatud Kaitseliidu esimene ülem
Äärmiselt mitmekülgne, avatud silmaringi ja lahtise sulega Kalle on kultuuritegelane, maausuline ja ennekõike sõjaväelane, kes ei karda öelda ja kirjutada, mida mõtleb ja teab.

ANDRIS TAMMELA,
vabatahtlik autor
Pikaajalise ajakirjandusliku kogemusega Andris on aastaid töötanud ja eri teemadel artikleid avaldanud mitmes Eesti väljaandes.

ASSO PUIDET,
Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

KRISTJAN PRII

NEED, KES VABASTASID

Vabadussõja vaherahu ja Vabadussõjas võidelnute mälestuspäeval kinkisid korporatsiooni Rotalia esindajad Kaitseliidu ülemale brigaadikindral Meelis Kiilile Eesti batalisti – lahingumaalija – Maximilian Maksolly lahingumaali „Need, kes vabastasid isamaa" repro, mille autoriks on kunstnik Madis Oru.

VEHKLEMISKLUBI TALLINNA MÕÕK

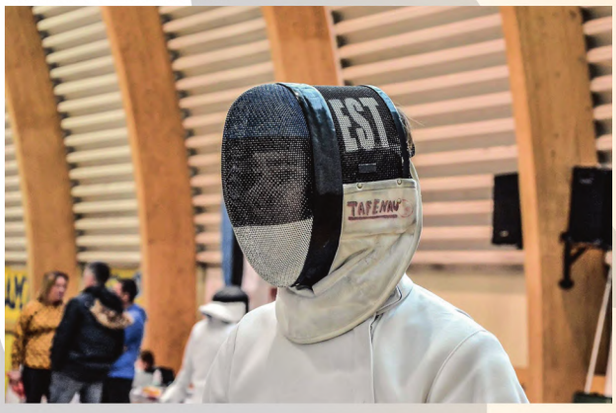

TERAV PLIIATS

Selle sinimustvalge kiivri taga on peidus Tallinna maleva noorkotkas Kasper Tafenau! Ta saavutas võistkonnaga Eesti meistrivõistlustel vehklemises U-17 vanuseklassis esikoha ja U-20 vanuseklassis tuldi teisele kohale.

PÄRNUMAA NOORED TALVITASID LAAGRIS

Pärnumaa noorkotkaste ja kodutütarde talvelaager meelitas rohkem kui sada noort Surju põhikooli, et üheskoos matkatarkusi omandada, talvist kalapüüki proovida ning ennast veeohutuse ja esmaabi teemadel harida. Laagriülema ja Noorte Kotkaste Pärnumaa maleva pealiku Alar Tamme sõnutsi õnnestus laager 100 protsenti.

MEHIS BORN

MARGIT KAUR

SÕPRADE MARSS

26. jaanuaril sai Kolga mõisa hoovist alguse viies Ekströmi marss, mis on pühendatud Eestile Vabadussõjas appi tulnud soomlastele. Rahvusvahelisel rahvamatkal osales üle 3000 inimese, sealhulgas palju kaitseliitlasi ja riigikaitseõpilasi.

PITKA MÄLESTUSEKS

Kaitseliidu Järva malev ootab pühapäeval, 17. veebruaril taas matkalisi XIII admiral Johan Pitka mälestusele pühendatud rahvamatkale. Jalgsemalt alguse saava matka pikkus on ligikaudu 20 km ja see lõpeb Peetris.

JÄRVA MALEV

SALLIV MULGIMAA

Sakala ringkonna naiskodukaitsjad asetasid jaanuari karge talveilmaga Laidoneri ratsamonumendile salli kaela. Karksi jaoskonna naiskodukaitsjad omakorda sidusid salli kaela August Kitzbergile Mulgi vallas ja Suure-Jaani jaoskonna naiskodukaitsjad Lembitu mälestussambale Suure-Jaanis. Tänu Tarvastu naistele ei jäänud sallita ka Vabadussõjas langenute mälestussammas Mustlas.

NKK SAKALA RINGKOND

NOOREMLEITNANT MEHIKAS VAHETAB AK 4 UGALA MUUSIKALIS TŠELLO VASTU

Kaitseliitlane Jaanus Mehikas on õppinud näitlejaks ja astub nelja aasta pikkuse pausi järel taas publiku ette. Seekordne proovikivi Ugala teatri muusikalis „Once“ on seda suurem, et lisaks näitlemisele tuleb Jaanusel mängida õige mitut pilli.

Tekst: **LIIS AEDMAA**, *Ugala teatri dramaturg*

Räägi palun alustuseks paari sõnaga, kust sa pärit oled ja kuidas sa oma elus kahe esmapilgul nii erineva kutsumuseni jõudsid?
Pärit olen Tallinnast, lõpetanud Nõmme Gümnaasiumi ja sealt suundusingi Viljandisse kultuuriakadeemiasse. Minu näitlejaks õppima mineku lugu on äärmiselt tüüpiline paljudele Eesti näitlejatele: sõber kutsus katsetele kaasa, ise ta paraku sisse ei saanud, aga mina sain. Mingit varasemat kokkupuudet teatritegemisega mul ei olnud. 2007. aastal sai kool läbi sai ja ma suundusin koos mitme kursusekaaslasega tööle Pärnusse Endla teatrisse. Sinna jäin kuni 2011. aastani, mil otsustasin minna kaitseväkke aega teenima. Pärast ajateenistuse lõppu töötasin veel teatris edasi, kuid liitusin Kaitseliiduga ja 2014. aasta algusest töötangi Kaitseliidus.

Miks sa teatri koosseisulise näitlejana otsustasid hoopiski aega teenima minna? Olid siis ometi juba hilistes kahekümnendates.
Kerge militaarhuvi oli mul tegelikult juba põhikoolis ja toona olin ma täiesti kindel, et pärast keskkooli lõppu suundungi sõjakooli. Elu viis aga teatrikooli, kuid pisik oli sisse jäänud. Ühel hetkel hakkas vanus sinnamaale jõudma, et sisuliselt oligi viimane võimalus sellel erialal uks lahti hoida, sest natuke veel ja mind oleks juba vanuse järgi reservi arvatud. Nii ma läksingi 27-aastasena mereväkke aega teenima ja katsusin võtta sellest maksimumi – läbisin nooremallohvitseri kursused ja reservrühmaülema kursuse. Mul tekkis uuesti huvi õppimise vastu ja Kaitseliiduga liitudes asusin ka kohe Kaitseliidu koolis ennast täiendama. Läbisin kompaniiülema kursuse ja olin mõnda aega ka kompaniiülema abi ametikohal.

Kuidas sinu karjäär Kaitseliidus on kulgenud ja milles sinu töö täpsemalt seisneb?
Alguses olin Pärnumaa maleva valverühma vanem ja sealt suundusingi oma praegusele ametikohale Lääne maakaitseringkonna teavituse ja tsiviil-sõjalise koostöö spetsialistina. Minu igapäevatöö on suuresti suhtlemine: maleva tegemiste kajastamine nii sotsiaalmeedias, kodulehel kui ka kohalikus ajakirjanduses, samuti käib minu kaudu erinevate ürituste, õppuste ja koostööprojektidega seotud suhtlus omavalitsustega, politsei- ja piirivalveametiga, päästeametiga, haiglatega jne.

Ja ometi oled sa praegu Viljandis Ugala teatris ning nelja päeva pärast astud jälle publiku ette?
Tegelikult ei ole ma Kaitseliidus töötatud aastate jooksul näitlemisest kordagi päris kõrvale jäänud. Kuna elan endiselt Pärnus, siis on mul olnud õnn kaasa teha kolmes Endla teatri lavastuses. Umbes aasta tagasi võeti minuga aga ühendust Ugala teatrist ja selgus, et siin on plaanis lavale tuua selline suurepärane muusikal nagu „Once“ ja seal on üks roll, kus näitleja peaks oskama mängida ka tšellot. Mina olen seda pilli omal ajal lastemuusikakoolis õppinud, kuid tunnistan ausalt, et nende viimase nelja kuu jooksul, mil me muusikaliga „Once“ proove oleme teinud, olen ma mänginud tšellot vist küll rohkem kui kõigil kooliaastatel kokku. Nii et otsus »

Kuigi Jaanus on õppinud tšellot, on ta sama osav ka kitarri mängima

HEIGO TEDER

KARRI KAAS

Teavituse ja tsiviil-sõjalise koostöö spetsialistina peab Jaanus tihti kohalikega suhtlema, nii otseselt kui kaudselt

selles lavastuses kaasa teha ei sündinud üldsegi mitte kergelt. Tahtmine oli muidugi suur, kuid just pillimängu tõttu oli kartus sees. Õnneks on meil olnud väga pikk prooviperiood. Tavaliselt alustatakse teatris proovidega umbes kaks kuud enne esietendust: esimesed nädalad loetakse laua taga teksti, arutatakse ja analüüsitakse, siis tõustakse püsti ja hakatakse tegutsema. Alles mõni nädal enne esietendust suundutakse lavale, kus on juba olemas lavakujundus ja rekvisiidid, ning viimaks lisanduvad ka valgus ja muusikaline kujundus.

„Once'i" trupp sai esimest korda kokku juba juunis. Laulu- ja ansambliproovid algasid oktoobri alguses ning esialgu tundus muusikaline materjal kaunis keeruline. Näitlejaid on laval kaksteist, kuid erinevaid pille ligi kaks korda nii palju. Ja kuna tegemist on iiri muusikaga, siis nende lugude taktimõõt oli vähemalt minu tunnetusele võõras. Eestlasele tuttavad lood on enamasti kas 3/4, 2/4 või 4/4 taktimõõdus, kuid nii mõnigi selles lavastuses mängitav lugu on näiteks 5/4 taktimõõdus ja ka rütmid on ebaharilikud. Teisest küljest on pikk prooviperiood andnud trupile võimaluse tõeliselt üheks ansambliks kokku kasvada, mis selle materjali puhul on ääretult oluline.

Minu näitlejaks õppima mineku lugu on äärmiselt tüüpiline paljudele Eesti näitlejatele: sõber kutsus katsetele kaasa.

Milline muusikal on „Once"?

Täpne määratlus oleks ehk ansamblimuusikal. Kogu muusika loovad näitlejad ise elavas esituses. Muusikali aluseks on John Carney samanimeline film. Põhjuseks, miks mulle see muusikal väga meeldib, on see, kui loomulikult liitub muusika selles tegevuse ja inimestevaheliste suhetega. „Once" räägibki muusikast, muusika loomisest ja armastusest muusika vastu. Sel taustal asetuvad näidendisse ka laulud, mis ei moodusta eraldi tantsunumbreid, nagu muusikalides tavaliselt. Lugu ise on küll üsna lihtne armastuslugu, kuid üldsegi mitte üheplaaniline ega sirgjooneline. Väga eluline.

Räägi palun ka oma tegelasest, keda muusikalis mängid.

Minu tegelane on pankur. Ilmselt on tal ka nimi, aga seda ei tea keegi. Ta on iirlane, pärit Bandonist Corki krahvkonnast, elab Dublinis. Pankurile kohaselt on ta tõsine ja asjalik, kuid tema salakireks on muusika ja mitmete juhuste kokkulangemise tõttu avaneb tal võimalus kaasa lüüa ühes bändiprojektis. Mille üle, ma usun, on tal väga hea meel ja mis kindlasti annab talle julgust ka edaspidi muusikaga tegeleda.

Bändiprojekt ja hobi korras muusikaga tegelemine ei ole ju sinulegi võõrad?

Jah. Meil on selline kollektiiv nagu Kümme Minutit Hirmu – neljamehebänd, kuhu kuuluvad luuletaja Ott Kilusk, Kait Kallau, Lauri Kink ja mina. Projekt sai alguse sellest, et Ott Kiluskit kutsuti oma luuletusi lugema, aga kuna talle väga esineda ei meeldi, siis ta kutsus mind ja Laurit kaasa, et luulele pisut muusikat juurde tekitada. Meie ansambli žanrimääratlus võikski vist olla „luulekava muusikaga" ja kuna Oti luuletused on lühikesed ja löövad, siis on ka meie lood pigem sellised lühemapoolsed. Alguses olimegi kolmekesi, aga siis liitus meiega muusik Kait Kallau, kes meist vaieldamatult kõige paremini pilli mängib. Nüüdseks oleme tegutsenud juba kolm aastat.

Muusika on Jaanusele südamelähedane ka tavaelus – ta lööb kaasa neljamehebändis Kümme Minutit Hirmu

HEIGO TEDER

EESTI JA LEEDU – SÕDURITE MEDITSIINI-ETTEVALMISTUS „EUROOPA MOODI“

Möödunud kevadel avanes Ukraina delegatsioonil võimalus külastada Balti riikide sõjaväebaase, kus parajasti viidi läbi kohalike territoriaalkaitseüksuste meditsiiniväljaõpet. Vastuvõtt oli soe, meid koheldi nagu tõelisi liitlasi. Uute sõpradega pidasime maha mitu ümarlauakohtumist, arutades koostöövõimalusi ja lahingumeditsiini arendamist meie riikides.

Tekst: **DMITRO ANDROŠTŠUK**, *Ukraina meedik*

Delegatsiooni viimase reisi ajal, sõjameditsiini konverentsil Leedus, astusin üles ettekandega „Ukraina kogemus haavatutele abi andmisel lahingutingimustes“. Konverentsil osalejatel avanes võimalus tutvuda meditsiiniteenistuse arengu olulisimate etappidega ja sõdurite lahingumeditsiiniväljaõppega. Ettekanne kutsus esile ovatsioone, järgnenud ohtrad küsimused näitasid liitlaste suurt huvi Ukraina ja sealsete sündmuste vastu. Ühtlasi paluti meil isikliku kogemuse najal hinnata taktikalise lahingukannatanu käsitlemise (TCCC) taset Eestis ja Leedus. Kuna me ei näinud päris kõike ja hinnang põhineb ainult isiklikult neljas sõjaväebaasis nähtul, palume alljärgnevas tekstis toodud kriitikasse suhtuda mõistvalt. Suurem osa käesolevas kirjatükis sisalduvast infost on Eesti ja Leedu kolleegidele juba edastatud.

MULJED SÕDURITE MEDITSIINIVÄLJAÕPPEST

Erinevalt Ukrainast on territoriaalkaitseüksustel Eesti ja Leedu riigi- ja elanikkonnakaitse süsteemis oluline roll. Nii-öelda Šveitsi armee idee, mis toimib, on lihtsalt fantastiline. Mobilisatsiooniressurss ja -kiirus neis iseenesest väikese elanike arvuga riikides avaldab muljet. Sellal kui meie territoriaalkaitse olemasolu ja väljaõpe baseerub ainult mõne organisatsiooni entusiasmil, saavad Eesti Kaitseliit ja »

ERAKOGU

Leedu Laskurite Ühing riigilt täiemahulise finantseeringu, õppebaasid ja relvastuse. Näib, et need on lihtsad ja aksiomaatilised asjad, kuid meie jaoks paraku seni saavutamatud.

Vabatahtlike väljaõpe toimub moodulitena, tööst vabal ajal ja nädalavahetustel, väga heal tasemel ega sega põhitöö kohustuste täitmist. Meil toimuvad analoogsed koolitused ühiskondlikes organisatsioonides, mille tegevus on pühendatud territoriaalkaitse arendamisele, sest regulaararmee sõdureid vabal päeval õppima motiveerida on praktiliselt ebareaalne.

Instruktorid on tavaliselt seersantide hulgast, ajuti kutsutakse appi sõjaväeja parameedikuid ning ohvitsere. Aegajalt kutsutakse kogemusi vahetama ja nooremate instruktorite ülevaatajateks eksperte USA-st, Saksamaalt või Suurbritanniast.

Olulise puudujäägina näen osa instruktorite isikliku reaalse lahingukogemuse puudumist, nad paistavad teravalt silma nende taustal, kes on saanud tuleristsed rahvusvahelistel rahutagamismissioonidel. Võtmehetkedel jääb esimestel puudu nägemusest õppeprotsessi ülesehituse kohta, nad seavad valesid prioriteete. See tuleneb muidugi ennekõike aja ja kogemuste puudusest, kuid hakkab silma üsna paljudes olukordades.

Motivatsioonist. Ainult kiidusõnad. Valdav enamik kuulajaid mõistab riikide ees seisvaid riske ja ohte. Seetõttu ei näinud me kedagi, kes oleks nurgas konutanud, kõik töötasid aktiivselt kaasa.

Õppekavadest. Eestis ja Leedus järgitakse juba mõnda aega TCCC protokolli. Paraku on erinevates väljaõppekeskustes erinevad õppekavad, seetõttu erinevad ka instruktorite materjali esitamise viisid ja tõlgendused, mis võib põhjustada kursantide usaldamatust saadava info suhtes.

Meid üllatas väga instruktorite pehmus kursantidega töötades. Instruktorid püüdsid igati kursante mitte liigselt koormata ega kurnata. Võimalik, et see on piiratud seadusaktide tasemel, kuid sellegipoolest leiame, et vaja on läbi kaaluda võimalused anda väljaõppe eri etappidel mõistlikul määral füüsilist koormust, mis aitab kursandil valida tegutsemisel efektiivsemaid ja ökonoomsemaid taktikaid. Peale selle peab tähelepanu pöörama, et põhiliste võtete automatismini sissetöötamiseks ei jääks kordusi liiga väheks, olgu see siis pöördsulguri paigaldamisel, haavatu evakueerimisel, esmasel ülevaatusel või hingamisteedega seotud toimingute puhul. Just neile tuleks pühendada põhiline osa ajast. Vaja on välja mõelda rohkem erinevate raskusastmetega, kombineeritud, dünaamilisi harjutusi.

Kui seda mitte teha, hajub kursantide tähelepanu harva vajaminevatele esmaabivõtetele, millel pole elu päästmise seisukohalt mingit tähtsust, ja raisatakse aega baasoskuste arvelt. Tulemuseks on olukord, kus „haavatu hukkub, kuid side on ilus," mis meenutab vägagi Ukraina sõja algust neli aastat tagasi, kui meie, arstid, üritasime võitlejaile õpetada kõike, mida teadsime, selle asemel et keskenduda peamisele. Piiratud aja tingimustes on oluliselt mõistlikum suunata põhiosa tähelepanust tööle eluohtlike verejooksudega, mitte tilguti paigaldamisele või südamemassaažile ja kunstlikule hingamisele. On ju TCCC eesmärk anda kombatandile baasvõtted, mis parandavad tema ellujäämise võimalusi, mitte õpetada pealiskaudselt võimalikult palju erinevaid võtteid.

Väljaõppe toetusest. Võimalikest parimad mannekeenid, relvad ja tehnika. Kõik kursandid olid varustatud laskemoonaga, õpe toimus reaalsete olukordade matkimisena. Mõnede harjutuste ajal olid paukmoona kasutavad relvad asendatud *airsoft*'iga. Siin peab mainima olulist tõsiasja. Laskmine ja kumin kõrvus on muidugi vahvad asjad, kuid … kursant, kes millegagi pihta ei saa, ei hakka kunagi mõistma, mida tegelikult tähendab anda abi tule all. Ja mida valusamini ta pihta saab, seda paremini ta omandab tulekontakti tingimustes tegutsemise ja evakueerimise reeglid, seetõttu on üheselt eelistatuim *airsoft*. Samamoodi on kasulik rakendada olukordade matkimisel „granaate," „mürske" ja „miine", pakkumaks realistlikku atmosfääri. Meie kogemuste põhjal kaasnevad sõjategevusega praktiliselt alati kõik nimetatud tegurid.

Võimalikest parimad mannekeenid, relvad ja tehnika. Kõik kursandid olid varustatud laskemoonaga, õpe toimus reaalsete olukordade matkimisena.

Grimeerimisest. Teema pole kindlasti päris ühene, kuid igal juhul võib väita, et iga professionaalne instruktor peab valdama „haavatu" grimeerimise ja imiteerimise elementaarseid oskusi. Üksi Laerdal & Simulaids'i mulaažide kasutamisega realismitaotluse probleemi ei lahenda. Pole üllatav, et statistid ei avalda kursantidele oodatavat muljet, kui kriitilise reieverejooksu matkimiseks on „haavale" valatud pudelist 10 ml ketšupit. Simulatsiooni madal tase ei võimalda kursandil rolli sisse elada, ta ei saa harjutada vajalikke oskusi hingeseisundis, milles ta peab abi andma reaalses lahinguolukorras. Kui kursant ei suuda sundida end uskuma, et kõik on (nagu) päris, ei avaldu temas ka õige motivatsioon.

Ainsaks varustuse puudujäägiks, mida märkasime, oli kummikinnaste puudulik kasutamine õppe käigus. Meil oli veider vaadata, kuidas kursandid paljakäsi sobravad kunstlikus veres ja teostavad tingliku haavatu vigastuste ülevaatust. Ka Ukrainas ei pandud sellele varem piisavalt rõhku, kuni päevakorda tõusis abiandmise käigus haavatute vere kaudu hepatiidi või HIV-nakkuse saanute suur arv. Nüüdseks on isegi juhuslik foto haavatuga töötavast kinnasteta instruktorist ilmse ebaprofessionaalsuse tõendiks.

KOKKUVÕTTEKS

Kokkuvõtteks võib öelda, et meditsiinilise toetuse süsteem Eestis ja Leedus on peajagu üle Ukraina omast tänu paremale tehnikale ja logistikale. Samal ajal võib Ukrainalt saada hindamatuid teadmisi ja kogemusi, kuidas valmistada ette tõeliselt efektiivseid instruktoreid ja sõdureid, ning see avaldab vaieldamatut mõju õppeprotsessi resultatiivsusele. Just praegu on aeg, mil meie riigid saavad vastastikuse kasuga teha koostööd, et parandada kaitsevõimet meie ühise vaenlase vastu.

KARRI KAAS

FREEPIK

TOOMPEA AKADEEMIA

Tallinna maleva Toompea malevkond organiseerib Toompea Akadeemia nime all põnevaid loenguid oma ala ekspertidelt. Kaitse Kodu! lugejatelgi on nüüd artiklitesarja kaudu võimalus neist osa saada.

KURJUSEGA KURJUSE VASTU?

Kurjategijate kasutamine riigi sõjaliseks kaitsmiseks ning teiste riiklike eesmärkide saavutamiseks ei ole XXI sajandi leiutis.

Tekst: **EERIK HELDNA**, *kaitseväe luurekeskuse ülema asetäitja*

Näiteid selle kohta võib tuua alates piraatidest Elizabeth I teenistuses kuni Ameerika Ühendriikides elavate itaalia päritolu maffiaperekondade liikmete kasutamiseni Teises maailmasõjas, tagamaks liitlaste luureoperatsioonide julgeolekut nii New Yorgi sadamatööliste streikide vältimisel, sabotaaži ennetamisel kui ka kokkulepete sõlmimisel Lõuna-Itaalias maabumise kindlustamiseks. Operatsioon Underworld, mille käigus OSS (*Office of Strategic Services*, Luure Keskagentuuri CIA eelkäija) värbas muuhulgas koostööle maffiabossi Charles „Lucky" Luciano, oli küll edukas, kuid tõi pärast Teist maailmasõda kaasa olulise eetilise probleemi – kui kaugele tohib riigile teeneid osutanud kurjategija suhtes silma kinnipigistamisel minna?

Kuritegeliku maailma kaudu poliitika mõjutamist ja selle maailma kasutamist hübriidsõjas on juhtunud ka käimasolevates konfliktides. Kas kurjusega saab kurjuse vastu ja kas eesmärk pühendab abinõu?

VARJUDE MÄNG

Tänapäeval hõlmab NATO liikmesriikide sõjaväeluure endas olulise komponendina julgeolekuluuret, mis muude ülesannete hulgas peab hea seisma, et kaitseväelaste seas ei oleks ebausaldusväärseid isikuid ning et kaitseväe »

julgeolek (sh olulise tähtsusega vara, nii spetsiifiliste sidevahendite, relvastuse kui ka salastatud teabe kaitstus) oleks tagatud.

See funktsioon jääb kaitseväe nn tavaülesannete – valmistumine riigi sõjaliseks kaitsmiseks, osalemine kollektiivkaitses ja rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel – varju. Ometi ei ole riigi julgeoleku seisukohalt tegu sugugi vähetähtsa aspektiga. Kui sõjalise operatsiooni planeerimisel ei saa ülem olla kindel, millise motivatsiooniga on lahinguülesannet täitma suunduvad võitlejad, kas nad on lojaalsed riigile antud truudusevandele või kahtlase taustaga sõpruskonnale, võib operatsiooni edukuse juba eos kahtluse alla seada.

Kui riigi relvajõud on põimunud organiseeritud kuritegevusega, kerkivad paratamatult küsimused, kellele ollakse lojaalsed relvakonfliktis, milline on riigi relvajõudude maine ja peamine – milliseid väärtusi relvajõud õieti kaitsevad?

UUED OHUD

Kuid mis on siis see müstiline riigi julgeolek, mille kaitsmisel on oma roll ka kaitseväel ja Kaitseliidul, seda ka siseriiklike julgeolekuohtude puhul?

Eesti õiguses puudub riigi julgeoleku legaaldefinitsioon. Julgeolekuohu sõnastamisel saab lähtuda poliitilistest dokumentidest, nagu julgeolekupoliitika alused, samuti seaduste teleoloogilisest tõlgendamisest ehk vaadates, millised kuriteod on seadusandja liigitanud näiteks riigivõimu ja avalikku korda tõsiselt ohustavateks.

Sellist lähenemist julgeolekule toetab ka julgeolekuekspertide Kopenhaageni koolkond, kes ei soovita piiritleda julgeolekumõistet vaid militaarterminiga, nagu see oli levinud enne Teist maailmasõda.

Organiseeritud kuritegevus ning eriti selle põimumine avaliku võimuga on üks tsiviliseeritud ühiskonna toimimist ohustavatest teguritest. Organiseeritud kuritegevus ja sellega seonduv kuulub paljude riikide julgeolekuasutuste huviorbiiti, eriti pärast külma sõja lõppu, kui 1990. aastate lõpul sai selgeks, et tegemist ei ole ainult kuriteoliigi, vaid mõnikord ka tõsise julgeolekuohuga. Demokraatliku õigusriigi toimimist ohustab pärast 2001. aasta 11. septembri terrorirünnakuid pigem terrorism ja organiseeritud kuritegevus kui otsene sõjaline agressioon. Seega peavad julgeolekuasutused, sealhulgas kaitseväeluure, uute ohtudega kohanema.

Mida suurem julgeolekuoht, seda paindlikum peab olema reageeriv süsteem, seda suuremad volitused teabekogumisel ja kogutud teabe ristkasutusel.

KAHE JÕU PÕIMUMINE

Aga mis siis eristab riigi julgeolekut ohustavat organiseeritud kuritegevust nii-öelda tavalisest organiseeritud kuritegevusest?

Objektiivsete kriteeriumide alusel peab riigi julgeolekut ohustav organiseeritud kuritegevus takistama riigi toimimist tuumikfunktsioonide täitmisel. Nii saab julgeolekut ohustavaks organiseeritud kuritegevuseks liigitada näiteks terrorismiga seotud organiseeritud kuritegevuse.

Näiteks terroriorganisatsioon Daesh osaleb aktiivselt inimkaubanduses, mille kaudu on Euroopasse jõudnud miljonid sõjapõgenikud, teiste seas ka isikud, keda Daesh on kasutanud terroriaktide toimepanemiseks.

Organiseeritud kuritegevuse ning äärmusluse (eriti paremäärmusluse ja vägivaldsete motojõukude) ja terrorismi põimumine on tõsiseks ohuks, mille tõrjumiseks ei piisa vaid politseilistest meetoditest. Paremäärmuslike meeleolude ja relvajõudude ohtliku seose näide oli Saksa kaitsejõudude julgeolekuteenistuse (*Militärischer Abschirmdienst* – MAD) poolt Bundeswehris paljastatud isikute grupp, kes kavatses rünnata Saksa kõrgeid riigiametnikke.[1]

Ohtu riiklikule julgeolekule kujutab ka organiseeritud kuritegevuse ulatuslik mõju avaliku võimu teostamisele. Kahtlemata ohustab organiseeritud kuritegevuse põimumine avaliku võimuga (eriti kohtuvõimuga) ning sidemed riigi poliitilises juhtkonnas õigusriigi printsiipi. See valdkond haakub tihedalt korruptsioonitõkestamise valdkonnaga, kuid kitsamalt, relvajõudude seisukohalt, on olulise tähtsusega organiseeritud kuritegevuse ja relvajõudude teenistujate omavahelised seosed. Käesoleval hetkel on Eestis kohtu menetluses üks kriminaalasi, mille raames

kahtlustavad kaitseväelased võimaldasid organiseeritud kuritegevusele saada kaitseväest vajalikke relvaosi.[2]

Illegaalne relvakaubandus on tõsine oht nii organiseeritud kuritegevuse kui ka terrorismi tõttu. Reaktiveeritud relvi kasutati nii Pariisi kui ka Brüsseli rünnakute puhul ning neid hankisid terroristid just organiseeritud kuritegevuse kaasaabil.

HÜBRIIDOHT NÕUAB HÜBRIIDLAHENDUSI

Aga siiski, miks peaks ühte patta panema kuritegevuse ja riigi julgeoleku, sealhulgas selle sõjalise komponendi?

Kindlasti ei saa neid samastada, kuid jäiga piiri tõmbamine julgeolekuohtude ja kuritegevuse vahele ei ole hübriidohtude ajajärgul mõistlik. Julgeolekuasutuste vastu suunatud kriitika kõlas ka USA-s pärast 11. septembri terrorirünnakuid. Kongressis arutati Föderaalse Juurdlusbüroo (*Federal Bureau of Investigation* – FBI) julgeolekulise funktsiooni viimist Riikliku Julgeolekuagentuuri (*National Security Agency* – NSA) koosseisu.

Tänapäevases maailmas on barjääride ehitamine korrakaitse- ja julgeolekustruktuuride vahele, sealhulgas kaitseväe valdkonnas, äärmiselt lühinägelik. USA Kongressile mõeldud ülevaade iseloomustab olukorda kujundlikult: „… 9/11 terrorirünnakud hävitasid Maailmakaubanduskeskuse tornid ja osa Pentagonist, kuid purustasid ka müürid korrakaitse ja luure vahel.“[3] Mida suurem julgeolekuoht, seda paindlikum peab olema reageeriv süsteem, seda suuremad volitused teabekogumisel ja kogutud teabe ristkasutusel.

Mõeldes Eesti 1990ndate alguse kogemusele, peame ka ise meenutama, kuidas nõrk riigivõim ja olematu taustakontroll võimaldas tekkida olukorral, kus tänaseks unustuse hõlma vajunud Kaitseliidu Mõhu maleva liikmete seas võis leida väga värvikaid organiseeritud kuritegevusega seostatud isikuid.

OHTLIK SEOS RELVAJÕUDUDEGA

Veel kord, mitte iga raske kuritegu ei ohusta julgeolekut. Kriteeriumiks peaks olema asjaolu, kas ühe või teise kuriteoliigi laialdasel levimisel suudab riik täita avaliku võimu funktsioone ehk tagada seadusandliku, täitev- ja kohtuvõimu toimimise iseseisvas riigis. Väga oluline osa täitevvõimust on relvajõud, sest just neile kuulub surmava jõu kasutamise monopol väljaspool enesekaitsefunktsiooni. Organiseeritud kuritegevuse ja relvajõudude seost on tõsise ohuna mainitud FBI aastaülevaates, milles rõhutatakse, et eelkõige tunnevad grupeeringute liikmed huvi spetsiifilise relvaõppe vastu ning see kujutab endast äärmiselt tõsist ja kasvavat probleemi. Kokku on fikseeritud 53 erineva kuritegeliku ühenduse „esindatus“ USA relvajõududes.[4]

Mõeldes Eesti 1990ndate alguse kogemusele, peame ka ise meenutama, kuidas nõrk riigivõim ja olematu taustakontroll võimaldas tekkida olukorral, kus tänaseks unustuse hõlma vajunud Kaitseliidu Mõhu maleva liikmete seas võis leida väga värvikaid organiseeritud kuritegevusega seostatud isikuid[5]. Samalaadsed personalimured on kimbutanud ka teisi jõustruktuure, sealhulgas politseid, tolliametit ja kapot. Mõelgem, kas tõsise kriisi tingimustes ikka saab olla kindel, et inimene, kes teadlikult ja sihikindlalt on tõstnud käe riigis ja ühiskonnas kokkulepitud reeglite – seaduste – vastu, asudes tegelema väljapressimiste, maksupettuste, relva- ja narkoäriga, täidab järsku vannet olla ustav sellele riigile, mida ta oma tegevusega on tugevalt kahjustanud?

Artikli järgmises osas heidab autor pilgu piiri taha, Venemaale, ja vaatleb sealse võimuladviku seoseid organiseeritud kuritegevusega ning selle ohtliku kombinatsiooni hukatuslikke mõjusid.

VIITED:

1 https://www.dw.com/en/a-german-right-wing-extremist-soldiers-double-life/a-43540639

2 http://epl.delfi.ee/news/eesti/relvaari-kaitsevaes-laotootaja-toimetas-kuude-kaupa-relvaosi-mustale-turule?id=74995019

3 Sharing Law Enforcement and Intelligence Information: The Congressional Role Report for Congress, Congressional Research Service, Washington, DC, 2007. Lk 13.

4 https://www.fbi.gov/stats-services/publications/2011-national-gang-threat-assessment#Gangs-and%20the%20Military

5 https://www.postimees.ee/2489035/allilm-hoiab-hinge-kinni-tapeti-mees-keda-kord-oli-juba-kavatsetud-tappa-esimest-korda-taheti-tappa-aasta-tagasi-mees-kartis-kedagi-juhiloata-nooruk-kihutas-end-surnuks-kohtualune-uritas-pogeneda-kohtus-pole-kohta

ERAKOGU

MEES, KES TEEB NÄDALAS AINULT NELI TUNDI TÖÖD

Üle-eelmises Kaitse Kodu! numbris alustatud ingliskeelsete taskuhäälingute teema jätkuna tutvustan teile tegelast nimega Tim Ferriss, tema elupõhimõtteid, tema taskuhäälingut „The Tim Ferriss Show“ ja tema kirjutatud raamatuid.

Tekst: major **VALJO TOOMING**, *Rapla maleva pealik*

Wikipedia andmetel on Tim Ferriss ajakirja Newsweek *digital power index 100* järgi seitsme mõjuvõimsaima võrguisiku seas ja tema raamatud on veebiraamatupoe Amazon Kindle edetabelis pidevalt 10 läbi aegade parima raamatu hulgas. Muuseas kuulub talle ka üks Guinnessi rekord, nimelt on ta teinud minutis enim Argentiina tango pöördeid (37 pööret, juuni 2017).

Teda on kutsutud esinema maailma kõige innovaatilisematesse firmadesse ja asutustesse, nagu Google, Harvardi ülikool, Nike, Luure Keskagentuur (CIA), Microsoft. Tema taskuhäälingu allalaadimiste arv iTunes'is[1] on tihti olnud esikohal ja ületab nüüdseks 300 miljoni piiri[2]. Miks ta siis nii kuulus on ja miks on tema taskuhääling nii populaarne?

Oma taskuhäälingu tutvustuses sõnastab Ferriss saate eesmärgi – *lahti muukida* edukate inimeste edulood: miks nad on edukad ning mida nad teevad teisiti kui enamik teisi? Selleks, et neile küsimustele vastused saada, on tema jutusaadetes käinud inimesi igalt elualalt. Olgu siinkohal ära mainitud vaid mõned kuulsamad: filminäitleja ja poliitik Arnold Schwarzenegger, ettevõtja Richard Branson, kuulus saatejuht Larry King, kirjanik Paulo Coelho jpt.

Kuna vestlused edukate inimestega on alati sisutihedad ja huvitavad, kujunevad ka vestlused tunni, kahe, isegi kolme tunni pikkusteks. Ju on Tim isegi aru saanud, et nii pikka aega teemasse süüvida on tänapäeva kiire elutempoga inimestel raske, seetõttu on ta alustanud nn lühiepisoodide taskuhäälinguga „Tribe of Mentors“, mida võiks tõlkida kui „Juhendajate hõim“ ja kus on kuni 20 minutisse kontsentreeritud ühe eduka inimese näpunäited, elupõhimõtted, tegevused ja rituaalid.

MÕTLEMAPANEV REKLAAMITRIKK

Tim Ferriss on maailmakuulsate raamatute „4-tunnine töönädal“, „4-tunnine kokk“ ja „4-tunnine eluviis“ autor. Lisaks sellele on tema sulest ilmunud ka raamat „Tribe of Mentors“.

Raamatutest seni kuulsaim on kindlasti „4-tunnine töönädal“.

Autor oli loonud eduka firma ja tegi pikki tööpäevi. Ta teenis head raha, kuid ühel hetkel hakkas mõtlema, kas see ongi see elu, millest ta oli unistanud. Üsna kiiresti jõudis ta veendumusele, et suurem osa neist igapäevasest kaheksast töötunnist on ebaefektiivne tööaeg, mis kulub koosolekutele, suhtlemisele kontoris ja igasugustele segajatele, millel ei ole otsese tulemusega mingit pistmist. Ta otsustas jõuda olukorrani, kus saab teha vähem tööd ja pühendada rohkem aega meeldivatele tegevustele.

Võib-olla tõesti saavad kontsentreeritult 4 tunniga oma nädala töö ära teha need, kelle töö ei sõltu mitmest eri tegurist. Kaitseväelased jt riigiametnikud seda endale lubada ei saa – liiga palju on silmast silma täpsustamist, tundliku informatsiooniga tegelemist ja mitme valdkonna ühist planeerimist. Politseinikud, arstid, päästjad, õpetajad ja paljud teisedki ei saa oma tööd ette ära teha või koondada nädala töid ühele päevale kokku, niisiis on see 4 tundi pigem ameerikalik reklaamtrikk. Sellest tulenevalt – isegi kui see mõte tundub väga ahvatlev – ei läinud »

ei mina ega arvatavasti keegi teinegi pärast selle raamatu lugemist üle neljatunnisele töönädalale. Ometi, pärast raamatu sulgemist hakkab lugeja mõtlema oma ajakasutusele ja sellele, kas edu tööl peab tähendama just pikki tööl veedetud päevi.

Keegi ei ela igavesti. Kas on ikka mõtet päev päeva järel pensioni oodates molutada parim osa päevast, parim osa oma elujõulise täiskasvanu aastatest lihtsalt 8-st 17-ni tööl? Võib-olla saab seda aega kulutada ja veeta kuidagi kasulikumalt, tõhusamalt ja efektiivsemalt?

LAHENDUSEKS DEAL

Tim Ferriss pakub lahenduseks välja lühendiga **DEAL** kirjeldatava protsessi[3], kus:

D tähistab defineerimist. Kõigepealt tuleb defineerida, mis on töö, kas tasu töö eest on seotud otsese tulemusega või ajaga. Kas sa oled tööl efektiivne või tõhus? Kas imiteerid töötegemist või teedki tööd? Oluline on endale selgeks teha, mis tegevused on sulle (häda-)vajalikud ja mis lihtsalt kulutavad su tööaega. Isegi kui töö on otseselt seotud tulemusega, ei ole parim lahendus rapsida päevast päeva ja tunda end mõne aasta pärast tühjakspigistatud sidrunina. Sea tegevused tähtsuse järjekorda. Kunagi ei saa olla kõik asjad ühtviisi tähtsad, alati on mingi asi tähtsam kui teine;

E tähendab elimineerimist. Proovi niipalju kui võimalik välistada või miinimumini vähendada tegevused, mis ei aita kuidagi tööle kaasa. Mõned näited: jutukad kolleegid, pidevad segavad telefonikõned, maratonkoosolekud (Tim annab oma raamatus ka mõned vihjed, kuidas ennast koosolekutelt viisakalt ära nihverdada, kuidas vähendada jutuajamisi, kolleegidega ühes toas viibides, kuidas ära jätta pikad kohvipausid jne);

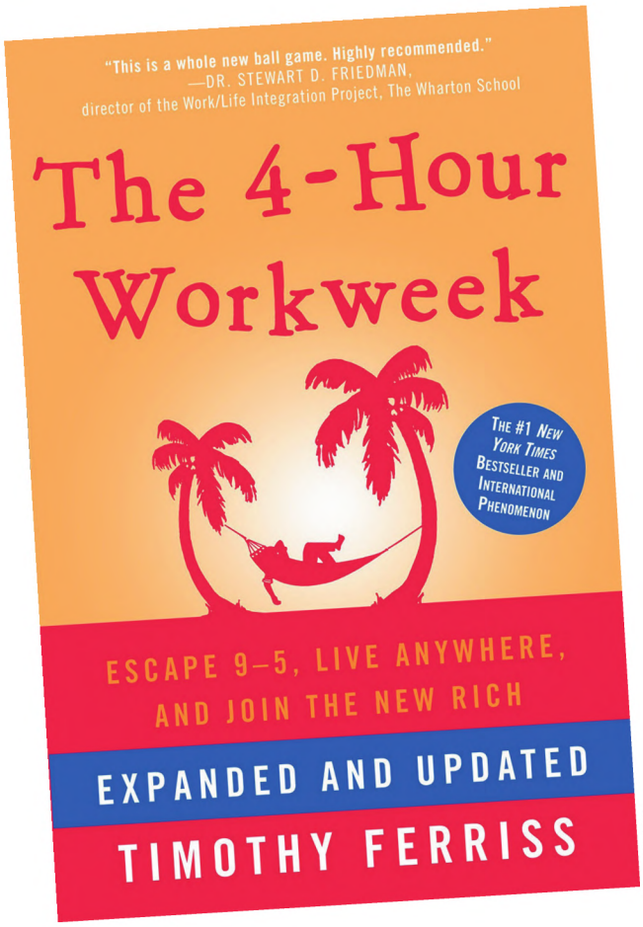

HARMONY

A märgib automatiseerimist, mille all mõtleb Tim delegeerimist ja IT-vahendite oskuslikku kasutamist. Probleemide lahendamine tuleb delegeerida võimalikult madalale tasandile, et sa ei peaks ise sellele oma aega kulutama – sobib ju hästi ülesandekeskse juhtimisega[4]. Tegelikult on inimesed probleemide lahendamisel üllatavalt leidlikud, ilma et juht peaks protsessi sekkuma. Liigagi sageli näeme olukorda, kus juhid tahavad otsustada ka väikesi asju, mis tegelikult võtab neilt palju väärtuslikku aega. IT-vahendite enda huvides ära kasutamisel pole piire. Olen kindel, et peaaegu iga tegevuse ja asja jaoks on olemas programm või äpp, mis aitab sinu eest ära teha rutiinseid tegevusi;

L tähistab tööst vabanemist ja lõpuks selliste tegevustega tegelemist, mis sulle rõõmu pakuvad ja mida sa tegelikult tahad teha. Algul vähehaaval, tund tunni kaupa ülemuse silmis oma väärtust tõstes, küsid vabaks reeded, siis ka esmaspäevad jne ja lõpuks – olles nädalas nelja tunniga väärtuslikum kui need teised, kes tiksuvad esmaspäeva hommikust reede õhtuni – saad oma tööpanust anda kasvõi kodust, kus teed kogu sulle määratud töö kiiresti ära ja kasutad ülejäänud aega meeldivamatele tegevustele ja oma unistuste täitmistele.

Milline on neljatunnise töönädala seos Kaitseliidu ja kaitseliitlastega? Lihtne: nagu õppustel, kus nädalavahetuse ajagraafik planeeritakse võimalikult sisutihe, nii kulutage ka oma töö- ja isiklikku aega kasulikumalt ja mõistlikumalt, andke alluvatele tegevusvabadust otsustamiseks ja ärge molutage töökohal, võimalusel tehke kasulikku tööd ja kui see pole võimalik, siis lugege kasvõi erialast või militaarteemalist kirjandust, väljaõppematerjale või kasvõi Kaitse Kodu! ajakirja.

LOO ENDA HOMMIKURITUAALID, ET MUUTA PÄEV TEGUSAKS

Ideaalne oleks täita kõigi neid rituaale igal hommikul, kuid Tim tunnistab ka ise, et ei tee päris iga päev kõiki asju. Ta leiab, et kui on täitnud vähemalt kolm neist, tunneb ta end õnnelikumana ja suudab päeva jooksul rohkem korda saata. Pea silmas sedasama, kui asud looma enda hommikurutiine, ja su päev läheb hästi. Täpselt nagu Timil.

VIITED:

1 Nt 05.10.2018 seisuga oli taskuhääling „Tribe of Mentors" esimene USAs, Austraalias ja Kanadas (http://www.itunescharts.net/artists/podcast/tim-ferriss/)
2 https://tim.blog/about/
3 Vaata kindlasti ka https://www.youtube.com/watch?v=3Uq0bzvtKNU
4 Vaata lisaks: Maaväe lahingutegevuse alused, Tartu, 2010 lk 62–68
5 Vt kindlasti ka Youtube'ist: „Admiral McRaven speech make your bed" või https://www.youtube.com/watch?v=U6OoCaGsz94
6 Vt üle-eelmist Kaitse Kodu!
7 http://www.fiveminutejournal.com/

TIM FERRISSI 6 HOMMIKURITUAALI, MIS AITAVAD PÄÄSTA PÄEVA

1. TEE ÄRGATES ESIMESE ASJANA OMA VOODI ÄRA

Tim tsiteerib admiral William McRavenit, kes on olnud USA erioperatsioonide väejuhatuse kõikide tasandite juht, sh USA erioperatsioonide väejuhatuse ülem Osama bin Ladeni jahtimise ajal. Oma legendaarseks saanud kõnes Austini Texase Ülikooli sisseastujatele ütles ta: *"Kui sa oled igal hommikul voodi üles teinud, oled sa lõpetanud oma päeva esimese ülesande. See annab sulle juurde enesekindlust ja uhkust ning julgustab sind ette võtma järgmist ülesannet ja siis jälle järgmist. Õhtuks on saanud tänu voodi ülestegemisele tehtuks paljud ülesanded. Oma voodi ülestegemine toetab ka tõsiasja, et väikesed asjad on need, mis loevad."*[5]

2. MEDITEERI

Tim väidab, et edu käivitamiseks võiks üheks vajalikuks hommikurutiiniks olla mediteerimine, mis tema hinnangul võimaldab suurendada päeva tööviljakust 30–50% ja seda väiksema stressiga. Igapäevane mediteerimine aitab mitmete uuringute järgi vähendada ka südameataki ja insuldi tõenäosust. Kui teed mediteerimisega alles algust, siis soovitab Tim alustada lühemalt. Pole mõtet muretseda seepärast, et vaja on 20 minutit täis mediteerida, põhiline on sellega alustada.

3. TEE TRENNI

Siin tugineb Tim meile juba eelmises Kaitse Kodus! tuttavaks saanud kol-ltn (r) Jocko Willinki soovitusele ärgata varahommikul, kell 4.30[6], ja teha mingit sorti füüsilist trenni. Isegi 30 sekundit kehaäratavat füüsilist koormust mõjub võimsalt su enesetundele, rääkimata heast füüsilisest vormist.

4. RIPU

Neljas asi, mida Tim teeb oma päeva alustamiseks, on rippesolek umbes ühe minuti vältel. Mõnikord ripub ta päeva jooksul mitmeid kordi, et venitada selgroogu ja tugevdada käte haaret.

5. JOO TEED

Tim joob igal hommikul teed, millesse on kokku seganud kurkumit, ingverit ja rohelist teed. Ta ise kutsub seda Titaani teeks. Kurkum muudab tee tugevaks põletikuvastaseks aineks, mis aitab ära hoida vähki, ingver mõjub hästi seedimisele ja vähendab lihasevalu. Kui lisada joogile veel rohelist teed, mõjub see antioksüdandina ja parandab rakkude verevarustust.

6. PEA PÄEVIKUT

Viimane osa Timi hommikurutiinist sisaldab päevikupidamist, mida ta teeb kahel erineval viisil.

Esimene võimalus on kasutada 5 minuti päeviku formaati[7]. Teine variant on kirjutada üles kõik mõtted, mis pähe tulevad. Asja uba on aga selles, et kirjutada tuleb käsitsi ja täis tuleb kirjutada kolm lehekülge. Tänu mõtete koondamisele ja füüsilisele tegevusele, st pastakaga paberile kirjutamisele, on see nagu hommikuteraapia, mis aitab vähendada hommikust stressi ja ärevust.

Võttes igal hommikul aega, et kirjutada oma mõtted üles, ükskõik kumba varianti kasutades, saad alustada oma päeva tunduvalt positiivsemate mõtetega.

EESTI ÜHISKOND JA VEERAND SAJANDIT KAITSELIITU

Meenutades nüüd juba rohkem kui veerandsajandi taha jäävat aega, on ju võimalusi valida, mida mäletada. Viimasel ajal on üldlevinud komme tuletada meelde laulmist – kuidas rahvas hoidis käest kinni ja laulis, laulis end vabaks. Või oli nondes aegades veel midagi, mis ehk kohe ei meenugi? Näiteks – hirm.

Tekst: **KALLE ISTVAN ELLER**,
taastatud Kaitseliidu esimene ülem

Kui nüüd küsida, kas möödunud veerandsaja aastaga oleme hirmust vabanenud? Vastus on: ei ole, hirm on teisenenud. Kui siis mõtles enamik, et vaat kui tulevad kümned tuhanded sõdurid, sajad tankid ning taeva alla pommitajad, siis nüüd käib jutt: aga äkki ameeriklane ei taha meid enam kaitsta!

Paistab sedamoodi, et veel üks asi pole eriti muutunud. Poliitikud ja need, kes püüdsid teha midagi poliitilisel põllul, ei taibanud kaitseküsimustest suuremat midagi, ise seda endale ja teistele tunnistamata. Praegune poliitiline ladvik ei erine neist vist oluliselt, tuleb küll karta. Teatud soovid ja suhtumised on ehk varjatumad. Tuleb meelde Mart Laari erakonnakaaslase Kalle Lindi sõnavõtt mitmesaja inimese ees. Ta ütles selgesti: „Eestil ei ole vaja mingit sõjaväge, piisab tugevatest politseijõududest.” Just see politseiriigi

ideaal valitses siis paljudes peades ja varjatumal kujul on see alles siiani. On näha püüdlusi Kaitseliitu võimalikult tugevamini muuta abipolitseinike ühenduseks.

MINEVIKUIHALUS

Üldjuhul on Eesti ühiskond kaugel mõistmisest, et sõjaväel, militaarstruktuuridel ja politseil on väga suur vahe ja see ulatub inimeste sobivuseni kas ühte või teise ühendusse. Kellest saab hea ohvitser, allohvitser, operatiivtöötaja, lahingujuht, see inimene reeglina ei sobi politseisse. On erandeid, aga väga vähe. Politsei on tugev, kui ühiskond tema taga on tugev; militaarstruktuur on tugev siis, kui ta on tugev.

Üks tähtis asi vajab meenutamist. See on ettekujutus kaunist Eesti Vabariigist. Enamikule rahvast tähendaski taasiseseisvumine tolle võimalikult täielikku taastamist, kõik pidi tulema ja olema „nii, nagu oli".

Nüüd võib küll öelda, et suuresti tänu sellele minevikuihalusele Kaitseliidu taastamine õnnestuski. Paljude jaoks oli siis vaieldamatu, et omaaegne Kaitseliidu põhikiri pidi uuesti kehtima i-peadeni. On muidugi selge, et taastamist see ei seganud. Siinkohal aga tuleb mainida väga suurt erinevust inimeste mõttelaadis – eks see olnud suuresti okupatsiooni, aga ka kogu maailma muutumise tulemus.

Nõnda oli ju selge, et Kaitseliit on korraga kolm asja. Esiteks ja kõigepealt on ta militaarstruktuur, ta peab olema lahinguvõimeline. Teiseks aga on Kaitseliit samal ajal ka ühiskondlik või isegi seltskondlik organisatsioon. Kolmandaks on tegu spordiseltsiga. Just need, teine ja eriti kolmas olemus ei olnud põhikirja eriti hästi lahti kirjutatud.

Siinkohal oleks sobiv välja tuua veel üks Eesti rahvuskultuuri süvakihte, milleks on usk kujude kõikvõimsusse. Mäletan hästi mitmeid jutuajamisi Kaitseliidu eestvõtjatega ümber selle, kuidas „korjati raha ja saadi seda Vabadussõja mälestusmärkide taastamiseks". Meie mõte oli siis küll selline, et kui see raha oleks läinud esialgu Kaitseliidu varustuse hankimisele ning mootorikütusele, kui palju olnuks siis Kaitseliit tugevam ja pärast olnuks ju aega ja ilmselt palju enam võimalusi nende sammaste tarvis.

Sellega seondub veel kaks asja. Üks on lugu Harri Hennu ja tolle kujuga, mis rahva suus kandis hüüdnime „Sitamäe Volli" ehk Tartu intelligentsi seas veel naljaks „Woldemar von Mistberg". Nii, Kaitseliit võttis selle siis maha ja pidin ülemana sellele reageerima. Oli ette teada, et minu, st ülema, populaarsusest kaob nii 60%, aga pääsu polnud, tuli avaldada noomitus. Tuli tuua välja, et demokraatlikus õigusriigis, kuhu üksmeelselt suundusime, on kujude asetamine ja nende mahavõtmine linnavolikogu ja -valitsuse asi, militaarstruktuurid sellesse ei puutu, ei tohigi puutuda.

SISU TÄHTSAM KUI VORM

Kaitseliidu taastumine tuleb lugeda kordaläinuks. Muidugi võinuks minna mõneski suhtes paremini, aga halvemini minemisele oli avatud palju rohkem võimalusi.

Siin on paras võrrelda kolme Balti riiki. Paljuski sarnase saatusega maad, igaühes olnud ka Kaitseliidu sarnane organisatsioon. Nüüd siis tuleb meenutada, et n.-ö üleliiduline kava rahvarinnete (perestroika toetuseks) loomiseks liiduvabariikides sisaldas ka Rahvarinde turvateenistuse osa ses plaanis. »

Need rahvarinde-lood kujunesid riigiti erinevaks, nagu ka nende juurde kuuluv. Eestis oli selleks kampaania korras loodud Rahvarinde turvateenistus, Andrus Ööveli juhtimisel toimetav moodustis, mida kõnekeeli tunti ka kui „ööveliste". Eestis jäi see ning Ööveli osalusel loodud Kodukaitse suhteliselt nõrgaks. Eks suuresti sellepärast, et Kaitseliit oli ette jõudnud. Lätis aga õnnestus üleliiduline projekt täielikult, seal jäi sõjaeelne Kaitseliidu sõsarorganisatsioon Zemessardze väikeseks vanameeste klubiks.

Leedus läksid asjad palju keerulisemaid radu pidi. Esiteks olid mõned eeldused meiega võrreldes paremad – välisleedulasil oli olemas organisatsioon Šauliu Sajunga (Küttide Liit). Välis-Eestis teatavasti Kaitseliitu, Naiskodukaitset ega noorteorganisatsioone polnud ja nõnda oli meil väliseesti tugi taastuvale Kaitseliidule üsna marginaalne, Leedus siis vastupidi. Miks siis Kaitseliit on täna etem kui Leedu vastav organisatsioon KASP? Küllap on põhjusi palju.

Kaitseliidu taastumine tuleb lugeda kordaläinuks. Muidugi võinuks minna mõneski suhtes paremini, aga halvemini minemisele oli avatud palju rohkem võimalusi.

Siin on sobiv meenutada üht lugu. Olin Kaitseliidu ülemana kutsutud külaliseks suurele Šauliu Sajunga kongressile Kaunases. Kohal oli leedulasi õige mitusada, seejuures valdavalt nõelasilmast hundvormis (paraadvormis). Enamikul olid püstolikabuurid vööl. Kui ma tundsin huvi, mis neis kabuurides on, olid Leedu juhid veidi piinlikkuses ja siis öeldi, et enamasti on need tühjad, mõnel aga on seal võileib.

Ma siis ütlesin neile, et meie võtame asja pisut teisti, et tähtis on just see riistapuu, ja olgu ta pigem taskus või kui kabuuris, siis pigem kaenla all. Nad olid sellega nõus. Mainida tuleb, et mina polnud seal vormis, meil oligi vaid mõnevõrra välivorme. Võib-olla see suur hoog ja suund pidulikkusele seletab mõndagi hilisemais arenguis.

RINDEJOON NARVA

Külalistena Kaunases olid ka sellise asja nagu Varta Ruha juhid vormis ja samuti kabuuridega … See oli siis meie „ööveliste" ja Läti vastava asja sõsar, Rahvarinde juures olev jõud, aga hoopis teisest puust. Nood lugesid end Bandera järelkäijaiks, seal on selle arengu eellugu, mis võimaldas aastaid hiljem Donetskis pealetung peatada ning vältida Kremlis kavandatud nn Novorossija teket.

Vastupidi jälle mõnedki esimese hooga tolle parteiga liitunud, aga hiljem Kaitseliidu loomisele pühendunud mõistsid ERSP taotluste n.-ö totalitaristlikke kallakuid ning lahkusid erakonnast. On mõistetav, et pärast massiivset viisnurga ning sirbi ja

Siis, kui luges sisu, mitte vorm! Tallinna II malevkonna kaitseliitlased Leningradi oblastis Kingissepa rajoonis Komarovka küla juures 2. septembril 1990

vasara propagandat ja kogu nõukogude vaimu nüristavat survet oli mitme põlve noortel meestel sellele vastukaaluks haakristi-ihalus ning Waffen-SS tundus neile sangarliku ja õige väeliigina. See võis mõjutada ja mõjutas paljude suhtumisi ja ideaale.

Mis olid taastuva Kaitseliidu suurimad poliitilised mõjud sel ajajärgul? Kõige olulisem oli võib-olla mõju idapoolse Virumaa ning Narva arenguile. Täpselt me seda ei tea ega saagi kunagi teada, ent on võimalik, et Kaitseliidu kaks operatsiooni nurjasid Dnestriäärse vabariigi sarnase „Prinarovskaja Respublika" tekkimise.

Need olid esiteks Eesti Kongressi valimiste julgestamine sealkandis ja hiljem Tartu rahu järgse piiri sümboolne tähistamine Risuküla (Komarovka) all ja sellega kaasnev Narva silla okupeerimine mitmesaja mehega paari tunni jooksul. Ning laiemalt muidugi kindel suunavõtt demokraatliku riigi kaitsejõudude loomisele ja Sturmabteilungi tüüpi nähtuste tekke summutamine.

KÕIK EESTI MEHED KAITSELIITU!

KAITSE KODU

kaitseliidu

MUSTAMÄE RÜHMA

ÜLITE LIIKMETE VASTUVÕTT
TOIMUB IGAL NELJAPÄEVAL
KELL 17⁰⁰ - 19⁰⁰
MUSTAMÄE TEE 60, AIANDUSE JA
MESINDUSE SELTSI POOLE PEAL,
EAMS-I TEABEKESKUSES.

MUSTAMÄE RÜHMA JUHATUS

KAITSELIIDU ARHIIV

Veel üks näide sellest, kuidas üheksakümnendatel luges sisu teinekord rohkem kui vorm

KAITSELIIDU ARHIIV

VENE-JAAPANI SÕDA KESTAB KABINETTIDES

Olen uhke selle üle, et minu vanaisa Gustav Tandru (1877–1947, aastani 1937 Kruusmann) käis 1904.–1905. aasta Vene-Jaapani sõjas. Jaapanlannad leidsid ta pärast lahingut hauast elusana ja ravisid terveks, enne kui sõjavangid vahetati ja koju saadeti.

Tekst: **TOOMAS ALATALU**, *politoloog*

Tema elu suurimaks üllatuspäevaks oli kindlasti see, kui enne Eesti okupeerinud ja siis teise maailmasõja võitnud Stalin sattus Jaapani purustamisest niisugusesse vaimustusse, et kuulutas Jaapani vastu peetud sõdade veteranideks mitte ainult augustis-septembris 1945, vaid ka 1939 Hiina-Mongoolia piiril ja isegi 1904–1905 Vene-Jaapani sõjas sõdinud!

On teada, et Stalin pidas selle sõja kaotust Vene armee ajaloo häbiplekiks, mis tuli maha pesta. Sestap maksti valuraha neilegi, kes sõjas osalesid, ja kuna vanaisa varsti suri, hakkas minu vanaema Ida (1888–1969) saama sõjaveterani pensioni, millest ta ei osanud unistadagi. Arvan sedagi, et just see Stalini pension päästis teda (ja ka mind vennaga, sest ema, „rahvavaenlase“ naine, oli jõudnud rettu minna) märtsis 1949 küüditamisest. Saadud rublad olid aga kahel järgmisel aastal kogu meie pere kindlaim sissetulekuallikas.

Kirjutan sellest enamikule teadmata ajaloofaktist seepärast, et mida rohkem analüüsida Jaapani ja Venemaa tänaste liidrite Abe ja Putini katseid (22. jaanuaril kohtusid nad 25. korda!) piiriküsimus lahendada, seda rohkem veendun, et jaapanlaste näiliselt lootusetu ettevõtmise taga on teadmine, et kahel riigil on olnud erilised suhted ja erilised lepingud. Mis lõpptulemuseks annavadki seisu, et kaks Lõuna-Kuriili saart neljast, Šikotan ja Habomai (mille kohta novembrist alates öeldakse arhipelaag, mis on tegelikult ka tõsi ja loob mulje, et kõne all on rohkem kui kaks saart) antakse pärast Jaapani-Venemaa rahulepingu allakirjutamist üle Jaapanile. Nii nagu see on kirjas kahe riigi (toona mõistagi

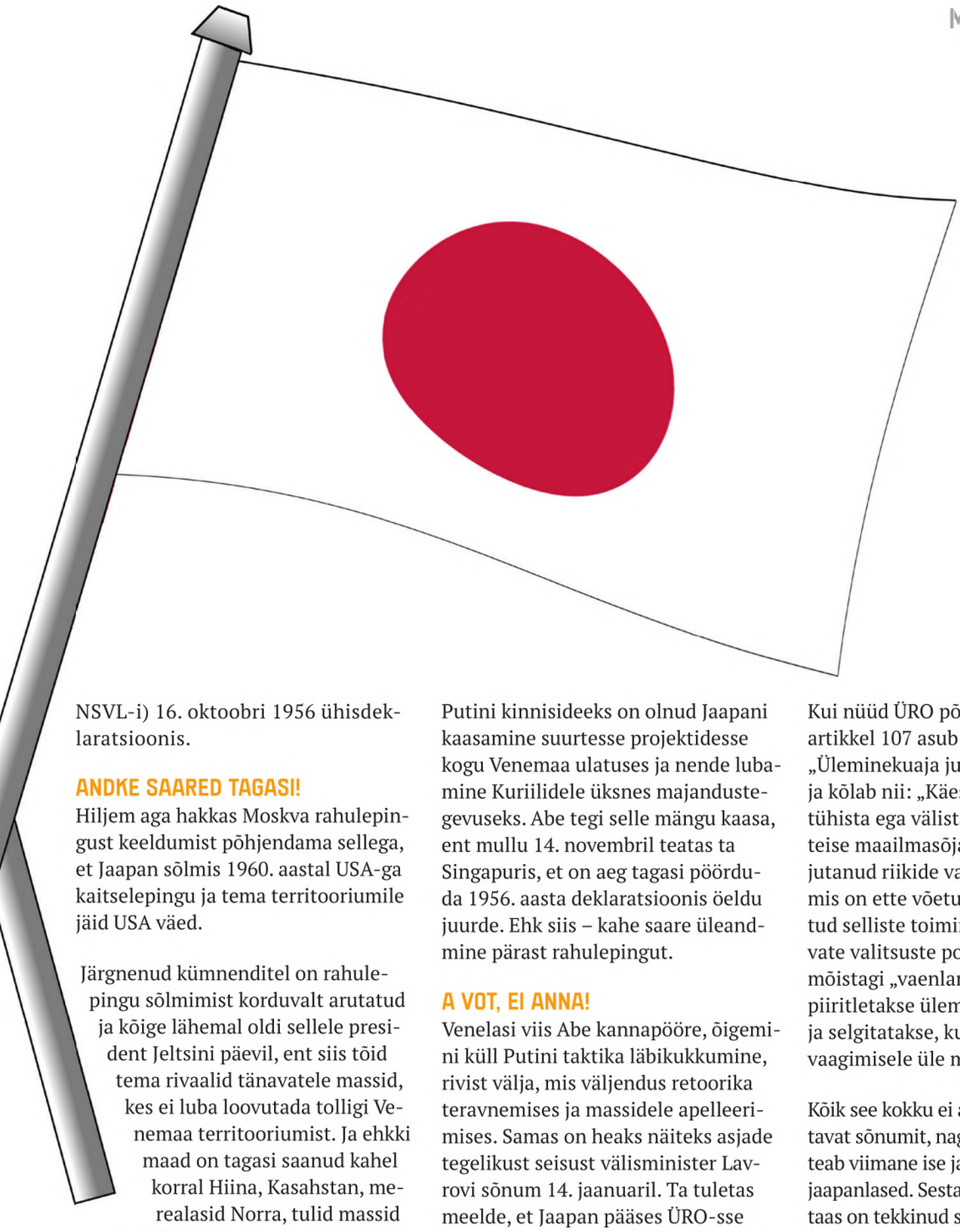

NSVL-i) 16. oktoobri 1956 ühisdeklaratsioonis.

ANDKE SAARED TAGASI!

Hiljem aga hakkas Moskva rahulepingust keeldumist põhjendama sellega, et Jaapan sõlmis 1960. aastal USA-ga kaitselepingu ja tema territooriumile jäid USA väed.

Järgnenud kümnenditel on rahulepingu sõlmimist korduvalt arutatud ja kõige lähemal oldi sellele president Jeltsini päevil, ent siis tõid tema rivaalid tänavatele massid, kes ei luba loovutada tolligi Venemaa territooriumist. Ja ehkki maad on tagasi saanud kahel korral Hiina, Kasahstan, merealasid Norra, tulid massid ka 2019. aasta jaanuaris Moskvas ja Kaug-Idas tänavaile, et olla vastu Kuriilide loovutamisele Jaapanile.

Jaapani peaminister Shinzo Abe, kel muide on ka Eesti e-residentsus, on huvitav poliitik ka selles mõttes, et tal on idee – mille täitmist on ta lubanud ka isa haual – ja ta loodab selle lahendada sel moel, et loob partneriga niivõrd usalduslikud suhted, et asi laheneb mängeldes. Tema algatusel kasutab ka Putin omavahelises suhtluses familiaarset sõnavara ja 2016 meelitas Abe Putini oma kodulinna Naganosse, et kuumaveeallikas saarte asjus kokku leppida. Puänt jäi ära, sest Putin ei roninud vanni, jõi saket ja jätkas oma joru.

Putini kinnisideeks on olnud Jaapani kaasamine suurtesse projektidesse kogu Venemaa ulatuses ja nende lubamine Kuriilidele üksnes majandustegevuseks. Abe tegi selle mängu kaasa, ent mullu 14. novembril teatas ta Singapuris, et on aeg tagasi pöörduda 1956. aasta deklaratsioonis öeldu juurde. Ehk siis – kahe saare üleandmine pärast rahulepingut.

A VOT, EI ANNA!

Venelasi viis Abe kannapööre, õigemini küll Putini taktika läbikukkumine, rivist välja, mis väljendus retoorika teravnemises ja massidele apelleerimises. Samas on heaks näiteks asjade tegelikust seisust välisminister Lavrovi sõnum 14. jaanuaril. Ta tuletas meelde, et Jaapan pääses ÜRO-sse tänu NSV Liidule, et Jaapan nõustus ÜRO põhikirjaga, seejuures selle 107. artikliga, mis ütlevat, et „kõik teise maailmasõja tulemused on igavesed.“ Järgnes väide, et esmalt tuleb Jaapanil just seda tunnistada ja lähtuda sellest, et Kuriilid on Venemaa omad.

Puänt jäi ära, sest Putin ei roninud vanni, jõi saket ja jätkas oma joru.

Kui nüüd ÜRO põhikirja vaadata, siis artikkel 107 asub seal 17. peatükis „Üleminekuaja julgeoleku eeskirjad“ ja kõlab nii: „Käesolev põhikiri ei tühista ega välista riikide suhtes, kes teise maailmasõja jooksul olid allakirjutanud riikide vaenlased, toiminguid, mis on ette võetud või sanktsioneeritud selliste toimingute eest vastutavate valitsuste poolt.“ Võtmesõna on mõistagi „vaenlane“, ent järgnevalt piiritletakse üleminekuaeg 10 aastaga ja selgitatakse, kuidas uuele olukorra vaagimisele üle minna.

Kõik see kokku ei anna nii üheselt võetavat sõnumit, nagu väitis Lavrov. Mida teab viimane ise ja teavad mõistagi ka jaapanlased. Sestap võib pakkuda, et taas on tekkinud seis, kus avalikkusele räägitakse ühte, tegelikkuses aga käib tegevus vastupidises suunas.

Tuleb ju küsida – kui Moskva annab avalikult teada, et ei annagi midagi ära, siis milleks moodustati taas töökomisjonid ja hakati rääkima sellest, et Habomai polegi üks saar, vaid terve saarestik!

Mõistagi lahendatakse asi ära nii, et kumbki pool säilitab oma näo. Jaapani suur surve tuleneb sellest, et seisus, kus Merkel saab pidurdada Macroni ja vastupidi, on Abe ainuke liider, kelle abil Putin saab tõsta Venemaa arengutaset Siberis ja Kaug-Idas. Ehk siis Moskva vajab lepingut ja selle sünd saab olema huvitav.

JULGUS UNISTADA VIIB EDASI

Märkamine algab sageli pereringist, sõpradest või ühise eesmärgi nimel koos tegutsejatest. Kui ühel päeval libiseb postkastipilust sisse kutse ajateenistusse, siis tunneb osa nende ümbrike saajatest, kuidas nemad on ilma jäetud ühest rollist, mida üks noor mees või naine kanda võiks.

Tekst: **LILI TIRI**, *Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu tegevjuht*

Liikumispuudega noorele tähendab see, et kui tema erivajadused teatavaks saavad, siis pole tal vaja oma seisundit kohapeale tõestama minna. Aga miks saata kutse kellelegi, kes pole oodatud?

Sellepärast, et mitte kõik ei aktsepteeri „ei“-d, vaid mõned unistavad ja leiavad lahendusi. Lahendusi, mis ka kõige karastunumad mehed esmapilgul kohmetuma panevad: ratastooliga, tugiraamiga? Ööbimine telkides ja tegevused looduses?

Jah, just nii!

USALDUSLIKUS KOOSTÖÖS TEKKINUD SÜNERGIA

Militaarlaagri idee autor on noor liikumispuudega mees Maikel Mõttus, kes tunnistati kaitseväeteenistuseks kõlbmatuks. See aga ei tähendanud, et tal oleks kadunud huvi panustada kodumaa kaitsesse, õppida looduses minimaalsete vahenditega ellujäämist ja hädaolukorraga toimetulekut või omandada teadmisi tänapäevastest küberkaitse meetoditest.

Maikel ütleb laagri formaadi kohta: „Minule oli kolme aasta tagune militaarlaager võit eelarvamuste üle ja täiesti esmakordne omalaadne sündmus. Igal aastal naudin, kuidas kolmeks päevaks on kõik militaarse täpsusega paigas – ajakava, tegevused, osalejate ja korraldajate rollid.“

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit (ELIL) valmistab koostöös Kaitseliidu Lääne malevaga laagri äärmiselt põhjalikult ette. Eelmiste aastate osalejate tagasisidest nopitakse ideid uueks laagriks. Kõik, mis puudutab asjatundlike rääkijate leidmist ja Kaitseliidu tegevusi peegeldava programmi loomist, on täielikult Lääne maleva kaitseliitlaste õlul. Ja me pole pidanud pettuma. Meil on olnud au kuulata tõelisi spetsialiste, oleme saanud sõita tehnikaga, mida tänaval just ei kohta, ning näidata, kui vastupidavad ja nutikad on liikumispuudega noored tegevustes, kus on oluline igaühe panus. Eks see viimane on korraldusmeeskonnagi ära võlunud. Igal aastal täheldame programmis tahet järjest enam proovile panna noori ja ka iseendid.

ELIL omalt poolt leiab osalejad, tagab neile laagrisse saabumiseks ja seal meeldiva kogemuse saamiseks vajalikud lahendused. Militaarlaager on leidnud küllaltki palju kõlapinda, noortel on huvi, kuid sageli on hirmud huvist suuremad. Et hirme peletada ja võita noorte usaldus, teeme põhjaliku eeltöö. Nii on meil igale küsimusele vastus olemas. Ah et millised need küsimused on? Näiteks: milline on inimese liikumisviis ja tema abivahend; kas abivahendil on omad vajadused, nagu akude laadimise või rehvide pumpamise võimalus; kas ja milliste oskustega vabatahtlikke laagrisse vajame – isiklik hügieen, toolist magamiskotti siirdumine ja toitmine on vaid pisku loetelust; millised on osalejate ootused ja millised võivad olla eriolukorrad seoses planeeritud tegevustega.

Me ei ole ainult teadlikud, vaid ka reaalselt valmis. Enda teadmisi osalejatest jagame ka Kaitseliidu kohapealsete esindajatega, nii sünnibki läbimõeldud ja põnev laager. Usalduslikus koostöös on tekkinud sünergia, mis on viinud laagri kvaliteedi kõrgeks nii programmi kui ka korralduse poolest.

PÕHJUS OLLA UHKE

Iseäranis uhke olen 2018. aasta laagris juhtunu üle. Kui need, kes pääsesid soomukisse omal käel või vähese abiga, olid enda sõidud ära teinud, oli järjekord kahe elektrilises ratastoolis noore käes. Minu peas vasardas mõte:

ERAKOGU

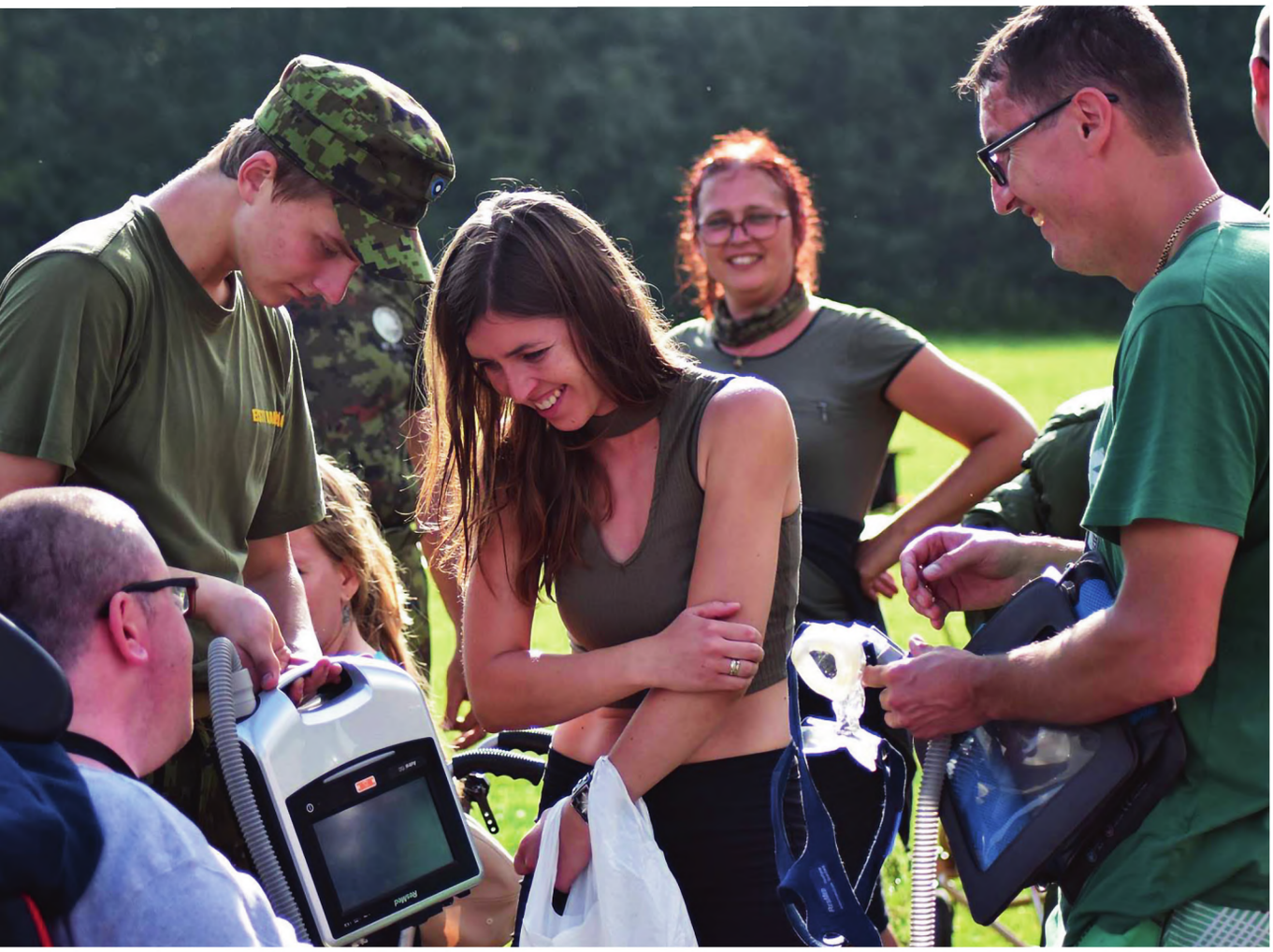

kõik, kes soovivad, peavad saama sõitma minna. Ise veel lahendust teadmata, vaatasin küsiva pilguga ringi: „Kas teeme proovi?“ Kui mõlemalt jahsõna käes, algas mõttetöö. Tütarlapsega läks lihtsalt: noor kaitseliitlane haaras neiu sülle ja soomukis ta oligi. Aga noorhärra, kelle kehamass on 80 kg ligi, kelle lihased on täiesti lõdvad ja kes lisaks kasutab ka hingamist toetavat seadet?

Oli selge, et ainult füüsilisest jõust ei piisa. Alguses oli mõte proovida välivoodiga, aga see ei mahtunud soomuki ukse vahelt sisse. Õnneks oli platsil ka Kaitseliidu meditsiiniauto, kust sai laenata kanderaami. Ettenägelikult olid noormehel jalas nelja aasaga tõstepüksid. Tõstmise plaan arutati läbi, meedikuna vastutasin hingamist toetava seadme töökorda seadmise eest. Kui muidu on Kaitseliidus omad käskude hierarhiad, siis selle olukorra juures käsuliin hetkeks muutus. Liikumispuudega inimene teab ise kõige paremini, mida ja kuidas teha, ning kogenud abistaja on tema käepikendus.

Kaitseliidu meeskond tegutses operatiivselt vastavalt juhistele. Pea ja jalgade alla sai leitud magamiskotid. Üks-kaks-kolm ja kamba abilistega oligi ta kanderaamil, järgnes korralik kinnitamine ja tõste soomuki põrandale. Jüri kirjeldab: „Minu pea kohale jäi luuk, kust nägin taevast. Soomuki sõit nii rappuv ei olnudki. Sõidust vägevamgi nii endale kui teistele oli teadmine, et üheskoos sünergias rahulikult tegutsedes ei pea keegi kogemusest ilma jääma ehk elav tõestus, et iga okas tõepoolest loeb!“

Me ei saa tunnustamata jätta Kaitseliitu, iseäranis Kaitseliidu Lääne malevat, kes teeb õhinaga koostööd Eesti Liikumispuudega Inimeste Liiduga, et pakkuda midagi erilist, millest me neli aastat tagasi unistadagi ei osanud. Lääne maleva liikmeskonnas on märkajatest mehed ja naised, kes on juba kolm aastat järjest võimaldanud liikumispuudega noortel teha tutvust Kaitseliidu olemuse ja tegevustega.

Nüüd peame Jüri Jaansoni üleskutsel kaitseressursside ameti, kaitseväe ja Kaitseliidu esindajate ning erivajadusega inimeste esindajate vahel kõnelusi erivajadusega inimeste kaasamisest riigikaitsesse.

Aga Lääne maleva ja ELIL-i militaarlaager on ja jääb teerajajaks, seda ei tohi unustada. Kohtumiseni juulis 2019 militaarlaagris!

Me ei saa tunnustamata jätta Kaitseliitu, iseäranis Kaitseliidu Lääne malevat, kes teeb õhinaga koostööd Eesti Liikumispuudega Inimeste Liiduga.

UNIMOG – AUTOMAAILMA „ÜLE LINNA VINSKI“

Tänased tavalised sõiduautoomanikud on enamasti harjunud, et esisild veab nende sõidukit maanteedel edasi. Pisut ekstreemsema sõidu entusiastid on soetanud endale tagasillaveoga, enamasti kolmetähelise nimega sõiduki ning maastikul sõiduelamuste kogujad ei kujuta seda ettegi ilma neljarattaveoga autota. Ometi pole lihtsa konstruktsiooni ja kahe vedava sillaga võimeka sõjasõiduki tulek maastikule olnud sugugi lihtne ega endastmõistetav.

Tekst: **IVAR JÕESAAR,** *vabatahtlik autor*

Kaitse Kodu! läinud aasta seitsmendas numbris vihjasime põgusalt, kuidas keiser Franz Joseph I halvustav repliik võttis austerlastelt esimese ilmasõja eel võimaluse esisillaveoga maastikusuutlikku soomusautot arendada. Ja kui ikka ei vea, siis mõnikord kohe kaua ja suurelt.

Ka umbes kolm aastakümmet hiljem rafineeritud järjekindlusega uut sõda planeerinud Austria üleaedsetel sakslastel ei õnnestunud, hoolimata kõigist keerulistest tehnilistest uuendustest, mida võidukad liitlased nende täiuslike sõjamasinate pealt veel pärast Teist maailmasõdagi ohtralt maha viksisid, luua teedetul maastikul veenvalt toimetulevat lihtsat ja lollikindlat sõidukit. Sotsialistlikule plaanimajandusele omaselt reastati paberile terve jada üksteist loogiliselt täiendavaid sõjaväemaasturite tüübikirjeldusi. Saksa kerged, keskmised ja rasked maastikusõidukid ja -veokid pidid välja vahetama Wehrmachti senise mudelitest kirju, rekvireeritud tsiviilsõidukitest sõjaväe vajadusteks kohandatud masinapargi. Kindla otstarbega standardsete omadustega sõidukeid pidid üheaegselt oma tehastes tootma erinevad Saksamaa autotootjad – Stoewer, Hanomag, BMW, Opel, Auto Union kuuluvad Horch ja Wanderer ning Saksa Ford –, samal ajal kui kõikide nende maastikusõidukite koostisosad pidid pärinema samadelt alltöövõtjatelt. Asi sai suurelt mõeldud, kuid paraku osutusid kõik need uhked standardiseeritud lahendustega maastikusõidukid sõja käigus kasutamisel võitlejatele ebamugavateks, hooldamisel liiga keerulisteks nii igapäevase teenistuse kui remondi mõttes ning teedeta maastiku läbimisel rasketeks ja kohmakateks.

Siinkohal ongi paras koht sõjajutt katki jätta ning tõdeda, et teinekord võib edukamalt, kui suure juhi võidukale sõjale õhutav retoorika, soosida sootuks nutikamate lahendustega sõidukite sündi hoopis kaotatud sõjale järgnev kaos, puudus ja kitsikus.

VÕIMEKAS MAASTIKUVEOK

Üheks selliseks ilma suure strateegilise plaanita sündinuks on juba vahetult Teise maailmasõja järel, 1945. aasta lõpus töösse võetud ning 1946. aasta lõpus valminud Universal-Motor-Gerät (universaalne motoriseeritud seadeldis) U1, mille edasiarendusi me tänapäeval tunneme kui Mercedes-Benz Unimogi. Unimogi loojaks on maaharijate perest võrsunud ja sõja ajal konstruktorina Daimler Benzi firmas lennukimootoreid kavandanud Albert Friedrich, kes oma idee koos inseneride Heinrich Rößleri ja Hans Zabeliga tootmisküpseks lihvis. Algselt Boehringeri väikefirmas Allzwecktraktor valminud sõiduk oli mõeldud kasutamiseks toona valdavalt põllumajandusliku Saksamaa väiketalunikule kõikidel talutöödel kasutatava universaaltraktorina. Oli ju sõda rüüstanud maameeste hobuseparki ja töökäsigi polnud enam piisavalt, et kõik maatööd tehtud saaks.

Pidev nelikvedu, suured rattad, reduktorite abil kõrgendatud kliirens, mootori kohal asetsev avar ja lahtine kabiin, veokast ning erinevaid lisaseadmeid käitada võimaldavad jõuülekande väljavõtted, samuti maanteesõiduks sobilik kiirus olid märksõnad, mis seda ebatavalise konstruktsiooniga mitmeotstarbelist traktorit kõigist seninähtud põllu-

majandusmasinatest eristas. Esimese mudeli bensiinimootori võimsuseks oli 25 hj ja rattarööbe vaid 1,27 m, mis võimaldas põllul jätta rataste vahele parasjagu kaks kartulivagu.

End sõjast üles ehitavas Saksamaa Liitvabariigis oli 1951. aastaks nõudlus selle Švaabimaa uudse universaaltraktori järele muutunud nii suureks, et Daimler-Benz lihtsalt pidi selle uudse universaalveoki kuulsuse ja arvukuse suurendamise oma tiiva alla võtma. Unimogi mootorikattele ilmus U-na härjasarvi kujutava logo asemele Mercedes-Benzi kolme kodaraga rooliratas ning tootmine viidi aastakümneteks Gaggenausse.

Aastatel 1953–1957 olid Unimogi mudelinimed U 401 ja U 402. Sõiduki kabiin sai iseloomulikku ümarate nurkadega „konnanäo“ ning osa masinaid valmistati jäiga katusega kabiinidega – senised nurgelised kabiinid olid kõigil mudeleil olnud presentkatusega.

Mudelil U 402 oli juba pikem teljevahe (2,12 m) ning laiem (1,72 m) rööbe. Hilisemad mudeliuuendused pikendasid teljevahet veelgi (2,7–2,9 m).

Mercedes-Benzis tekkinud huvi nelikveoga autode pideva arendamise vastu võimaldas 1955. aastal alustada eriti hea maastikuläbivusega veoautode Unimog-S 404 tootmist. Erinevalt puhtpõllumajanduslikust U 401-st pakkus uue mudeli võimekas alusvanker väga avarat erinevates funktsioonides rakendust kogu tsiviilsektori kõikmõeldavaid erivõimeid vajavatele teenistussõidukitele ja leidis lisaks 1,5-tonnise kandevõimega veoautona laialt kasutust ka erinevate riikide relvajõududes. Ainuüksi Saksamaa enda kiirelt arenevale Bundeswehrile valmistati neid 36 000. Kokku toodeti nn „kerget“ S 404 mudelit aastail 1955–1980 64 242 tükki.

Pärast Eesti iseseisvuse taastamist oli just sadakond neidsamu bensiinimootoriga Unimog S 404-sid esimesed tõelise maastikusuutlikkusega veoautod Eesti kaitseväes, mille humanitaarabina Šveitsist Eestisse toomisel 1996. aastal oli oluline osa Einar Laigna läbirääkijaoskustel.

KESKMINE MUDEL

1963. aastal võeti tootmisse „keskmine“ mudelitepaar U 406 (lühike, 2,38 m teljevahe) ja U 416 (pikk, 2,90 m teljevahe). Mõlemad mudelid olid algul varustatud neljasilindrilise 65 hobujõulise (48 kW) diiselmootoriga, mille vahetas hiljem välja 80 hj (59 kW) ja 110 hj (81 kW) diiselmootor ning neid iseloomustas ümaravormiline uuendatud „konnanäoga“ kabiin. Neid mudeleid toodeti aastani 1988.

Taani kuningriik otsustas 2004. aastal anda osa oma külmale sõjale järgnenud maailmarahueufoorias vähendatud kaitseväe laoplatsidel konservee- »

Taani kuningannalt saadud 97 Unimog 416-t andsid seni sõidukitepuuduses vaevelnud Kaitseliidu malevaile lõpuks võimaluse tõeliselt maastikul ringi liikuda

KARRI KAAS

Unimog 435-d (1300 L) said Iraagi ja Afganistani missioonide tarbeks endale kuulipildujaturellidega varustatud soomustatud kabiinid ja veokastid

ERAKOGU

rituna seisvaid Unimog 416-id kolme Balti riigi vabatahtlikele riigikaitseorganisatsioonidele. Need 97 Taani kuningannalt saadud Unimog 416-t andsid ka seni sõidukitepuuduses vaevelnud Kaitseliidu malevaile võimaluse tõeliselt maastikul ringi liikuda. Küllap on suurem jagu sajandialguse aastatel tegusalt õppustel käinud kaitseliitlastest nende autodega meie metsateedel ragistanud.

1966. aastal valmis Gaggenaus 100 000. Unimog. Aastatel 1972–1991 pöördus Mercedes-Benz tagasi ka algse põllumajandusliku masina idee juurde ning Unimogi sõlmesid ja põhimõtteid kasutades toodeti neljaveolist ratastraktorit MB Trac. Kui Mercedes-Benz põllumajandusmasinate tootmise lõpetas, jätkus traktorite tootmine Werner Forst und Industrietechnik tehastes nime all WF Trac.

RASKED UNIMOGID

1975. aastal hakati Bundeswehri tarbeks tootma uudse kandilise disainiga kabiiniga „rasket“, 7,5tonnist Unimogi mudelit U 435, mis vahetas militaarkasutuses välja S 404. Unimog 435 toodeti teljevahega 3,25 m või pikema teljevahega 3,85 m. Kantis kabiiniga U 435 (välismaale müümiseks nimega U 436) jätkas sõjaväele mõeldud Unimogi müügiedu kuni raudse eesriide langemiseni. Toodeti neid 30 726 tükki ja tootmine lõppes 1993. aastal.

Mõnisada kandilise kabiiniga Unimog 435-t (1300 L), mille tootmisaastad on 1975–1987, on kasutatult ostetud ka Eesti kaitseväele ja Kaitseliidule. Seda võimekat jaosõidukit on meil ka vastavalt vajadusele pisut täiustatud. Nii said Iraagis ja Afganistanis missioonidel olnud veokid endale kuulipildujaturellidega varustatud soomustatud kabiinid ja veokastid.

Küllap on suurem jagu sajandialguse aastatel tegusalt õppustel käinud kaitseliitlastest nende autodega meie metsateedel ragistanud.

Aastal 1976 korrigeeriti Unimogi sõidukite tüübinimetusi. Uued kandilise kabiiniga masinad hakkasid kandma numeratsiooni alates U 1000, pikendatud raamiga versioonidele lisati lõppu täht L. Uued nimetused tekitasid parasjagu segadust. Segadust ei aidanud vähendada ka asjaolu, et vanemad ümara kabiiniga mudelid said nimetuseks vastavalt U 600/600L, U 800/800L, U 900 ja U 1100/1100L. 1977. aastal valmis 200 000. Unimog.

Soov niigi võimekast ja kõikjale liikuma pääsevast kõrgendatud kliirensiga masinast viimast välja võtta viis loogiliselt 6 x 6 skeemiga kolmeteljelise, enam kui seitsme ja poole meetri pikkuse alusvankriga veoki Unimog U 2450 L evitamiseni 1993. aastal. Sellele hea läbivusega logistikaveoki šassiile on ehitatud ka näiteks Prantsuse iseliikuv suurtükk Caesar.

2000. aasta paiku nihutati mitmel Unimogi universaaltöömasina mudelil mootor esisillast tahapoole, nagu oli olnud ka Albert Friedrichi algne, kuid teostamata jäänud idee. See võimaldas töömasina juhil saada uudse disainiga kabiinist veelgi parem ülevaade otse esirataste ees toimuvast. 2003. aastal viidi tootmine Gaggenaust üle Wörth am Rheini Mercedes-Benz veoautode montaažitehasesse, mis on ühtlasi Euroopa suurim veokitehas. 2006. aastal avati Saksamaal Gaggenaus seoses 50. aasta tootmisjuubeliga Unimogi muuseum.

Mercedes-Benz on Unimogi tootnud ka oma tehastes Türgis ning aastatel 1968 kuni 1983 Argentiinas.

Unimogi võimekas platvorm on leidnud rakendust ka soomukite tootmisel. 1990. aastal evitati Bundeswehri tarvis kõrgendatud miinikindlusega jalaväe luuresoomuk ATF (Allschutz-Transport-Fahrzeug, ’kõigiti kaitstud transpordiliikur’) Dingo, mis kasutab Unimog U 5000 alusvankrit. Samale šassiile ehitas Prantsuse tootja Nexter soomusautosid Aravis. Aga juba aastal 1969 alustati Saksamaal Unimog 416 alusvankrit kasutades ekspordiks mõeldud soomusautode UR 416 tootmist. Thyssen Henscheli ehitab jätkuvalt selle soomusauto edasiarendust Condor.

Unimogi alusvankrit võib ära tunda ka Lõuna Aafrika Vabariigis loodud soomusautodes Buffel ja Mamba, millest viimase ühe väiksema versiooni sõidukeid on kasutanud ka Eesti kaitsevägi oma Afganistani missioonil.

Kuigi asendamatu abimees nii põllumajanduses, metsanduses, teedeehituses, raudteel, teehooldes, päästeteenistuses kui ekstreemturismis, tunneme me põhiliselt ikkagi Unimogi sõjaväeveoautosid ja need on tänapäeval ligi 30 riigi relvajõudude kasutuses.

Maaletooja: Foxberg OÜ, info@foxberg.ee, +372 511 1420, www.foxberg.ee

FOXBERG

Tšaika

ASSO PUIDET

ZIL, ZIM, TŠAIKA JA NIKITA EHK HRUŠTŠOVI KAPRIIS

NLKP peasekretäri kindralleitnant Nikita Hruštšovi soov saada endale vähemalt sama äge ametisõiduk nagu USA presidendil käivitas tollases Nõukogude Liidus autotööstuse enneolematu revolutsiooni.

Tekst: **ANDRIS TAMMELA**, *vabatahtlik kaasautor*

Toonani oli Nõukogude poliitladvik kasutanud esindusautona Hruštšovi eelkäija, Jossif Stalini aegset ZIS-110-t. Kuid see masin oli 1950. aastateks moraalselt vananenud ja, mis kõige olulisem, auto disain ei vastanud viimase aja trendidele. Liiatigi ei olnud ZIS-110 tükitoode – seda toodeti konveieril ning täpselt samad masinad täitsid ka taksoparkide garaaže. Ja see ei ole soliidne, ei ole.

Oli selge, et Nõukogude Liidu tähtsaim mees ei võinud kasutada samasugust masinat nagu lihtsurelik. Uus auto pidi tulema võimsam, ruumikam, mugavam ja kiirem ning ühtlasi kujult uhke ja lennukas nagu tollased USA sõiduautod.

SUUR VÕIDUAJAMINE

Olukorda leevendas mõneti Molotovi-nimeline autotehas (ZIM), mis oli saanud ülesandeks töötada välja uus, kuuekohaline sõiduauto, mis asetuks kuhugi ZIS-110 ja rahvaauto saatusesse pürgiva GAZ-M20 ehk Pobeda vahele. 1950. aasta oktoobris saigi vahepeal Molotovi-nimelisest tehasest Gorki-nimeliseks saanud autotööstus maha GAZ-12 ZIM-iga. Need legendaarse põdramärgiga masinad olid küll kangesti Ameerikamaa Buickide ja Cadillacide nägu, aga sellest polnud lugu. Parteiladvik ja kõrgemad sõjaväelased võtsid selle rõõmuga kasutusse.

See oli aga alles autotootjate vahelise võidujooksu algus. Hämmastaval kombel said 1958. aastal järgmiste limusiinidega peaaegu üheaegselt limusiiniga valmis nii Moskva kui Gorki autotehas. Moskvas valmis ZIL-111 ja Gorkis GAZ-13 ehk Tšaika, mis tõukas tehase eelmise lipulaeva, ZIMi troonilt.

ZIL-i hakati Moskvas tootma käsitöönа, neid valmistati kokku vaid 112 ja need jäid käputäie kõrgete tegelaste kasutusse. Tšaika aga jõudis massidesse ning tõusis kiiresti suurekaliibriliste parteitegelaste, oblastijuhtide, ministrite ja kõrgete sõjaväelaste lemmikauto staatusesse.

ZIL-111 ühendas endas kõik parimad omadused, mida Nõukogude autotööstus võis pakkuda: nuppudega reguleeritav automaatkäigukast, elektrilised aknasüsteemid, V-8 mootor, roolivõimendi ja nelja lambiga valgustus.

Mõlema auto salong polsterdati kanga ja nahaga, kuid naturaalnahk oli siiski üksnes ZIL-ide tarbeks. Lisaks mainitule kuulusid masinate põhivarustusse ka udu- ja tagurdulaternad. Muu lisavarustus praktiliselt puudus, kui mitte arvestada

ZIL

WIKIPEDIA/ MAX SCHWALBE

ZIM

ASSO PUIDET

tagaistujaid varjavaid kardinaid, mis tuli eraldi tellida.

Kui ZIL-i standardvarustusse kuulus klaasist vahesein, et parteibossid saaksid end alamatest eraldada, siis Tšaikale pandi sein vaid eritellimusel.

LAENATUD LAHENDUSED

Kindlasti käis Gorki ja Moskva konstruktorite ja disainerite vahel selge rivaalitsemine. Osaliselt ka selles võtmes, kes suudab paremini lääne toodangut kopeerida. Tšaika autorid võtsid matti uusimatelt Packarditelt. ZIL-111 konstruktorite looming oli jällegi kahtlaselt sarnane Cadillaciga. Muidugi, polnud ju Nõukogude instruktoritel kaasaegse limusiini ehitamisest nõrka aimugi. Nii tuligi ameeriklaste pealt pisut maha viksida. Samal ajal ei ole ei Tšaika ega ka ZIL ühegi USA analoogi täpne koopia.

Välismaalt ostetud luksusautode näidised võeti üksipulgi lahti ja arvukad tehnikud tegid koostetest pakkide viisi jooniseid, mis hoolikalt arhiveeriti. Selles oli ratsionaalne iva: juhtus peakonstruktoril tekkima probleem ukseluku, pidurite või antenniajamiga, leiti riiuleilt otsemaid üks või mitu lähtevarianti.

Karburaatoreid ja automaatkäigukaste polnud võimalik osaliselt kopeerida, GAZ võttis eeskujuks Carteri neljakambrilise langevvoolukarburaatori ja kolmekäigulise Ford-O-Maticu, ZIL jälle vastava Rochesteri ja kahekäigulise Powerflite'i (mis Fordi lahendusele alla jäi).

KONKURENDID LÄBI KÜMNENDITE

Kui ZIL-i moderniseeriti kuuekümnendail aastail korduvalt, siis Tšaikat mitte. Ilmselt jaotus arendusraha tehaste vahel väga ebavõrdselt. Järgmise samanimelise mudeli arendamiseks indeksi GAZ-14 all saadi võimalus alles seitsmekümnendail.

Vähemalt 6,14meetrise pikkuse poolest jõudis see Gorki „maanteelaev" ZIL-ile kandadele, kuid jäi mootori töömahu ja võimsuse poolest Moskva limusiinile rohkem alla kui 1960. aastal. Tšaikade tootmine lõpetati Gorkis 1978. aastal. Hiljem (kuni 1980ndate alguseni) jätkati allesolevatest varuosadest nende monteerimist Togliatti ehk Lada autotehases. Sealsamas teostati neile ka kapitaalremonti (vajadusel kuni kerevahetuseni). Togliatti autod ei läinud enam riigivõimu käsutusse. Neid eraldati pulmaagentuuridele.

UNISTUS VOLGAST

Tegelikult sai Tšaikast juba 1970ndatel omamoodi rahvaauto. Tõsi, vaid tähtsamale osale rahvast. Sellega veeti Inturisti külalisi, välisriikide diplomaate ja ministreid, sõideti sõjaväeparaadidel ning sõidutati Nõukogude saadikuid välismaal ja välismaiseid staare Nõukogudemaal.

„Uus" Tšaika ehk GAZ 14 oli mõnda aega ka Eesti Vabariigi presidendi Lennart Meri esindusautoks, jäänukina kunagistest partei-aegadest. Üsna pea aga asendus see Volvoga. Ning Tšaika, noh, mitmeid aastaid sõidutati sellega siiski kõrgeid väliskülalisi Kadrioru lossi treppi ja vastuvõttudele. Mõnevõrra kättesaadavamaks masinaks kui Tšaika sai aga sealsamas Gorki masinatehases valminud „uus" Volga ehk GAZ 24, mida toodeti Gorkis 1970–1992. Tõsi, ka Volgat, mis suunatud eelkõige keskastmeametnike ja juhtivtöötajate vedamiseks, sai endale lubada vaid jõukam osa nõukogude inimestest. Võrreldes rahvaliku Moskvitši ja Žiguliga maksis nomenklatuuri sõiduk siiski väga palju. Mis aga tegigi Volgast edukuse näitaja ning seetõttu ka iga trenditeadliku nõukogude kodaniku salajase unistuse.

ALLIKAD:

https://www.tehnikamaailm.ee/zim-tsaikade-eelkaija/
https://www.accelerista.com/eluviis/stiiljadisain/noukogudemaa-seitse/?fbclid=IwAR2M2tMQjqwFXejpvvCacQNZw2JCWfR4SChnKietNDxK6fZNM-dqQHHm-ZY
http://www.volga.ee/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=41

	Tšaika	ZIL-111	ZIM
Kaal	2050 kg	2610 kg	1900 kg
Pikkus	5600 mm	6137 mm	5530 mm
Kõrgus	1580 mm	1637 mm	1660 mm
Laius	2000 mm	2033 mm	1900 mm
Maksimaalne kiirus	160 km/h	160 km/h	120 km/h

C1ST – SEDA PÄKAPIKUD OSTAKSID

Kui päkapikud oleksid jõuluvana usinate abiliste asemel verejanulised miniatuursed olevused, võiksid nad end ilmselt relvastada Šveitsi minirevolvriga C1ST.

Tekst: **ANDRIS TAMMELA**, *vabatahtlik kaasautor*

Nimelt, Guinnessi rekordite raamatu kinnitusel, on SwissMiniGuni valmistatud C1ST maailma väikseim täisfunktsionaalne tulirelv.

Kuigi teeb pauku ja on igati kasutuskõlblik, mahub see tukk täiskasvanud mehe peopessa. Vabalt, sest Šveitsi minirevolvri pikkuseks on vaid 5,5, kõrguseks 3,5 ja laiuseks üks sentimeeter. Ehk see on üsna tikutopsi mõõtu. Relv kaalub 19,8 grammi ja kasutab tulistamiseks 2,34 mm kaliibriga 9,13 mm pikkust laskemoona.

Olgu öeldud, et näiteks Xythose kuuelasuline revolver on veelgi väiksem, kasutades vaid 2 mm moona, kuid on ehitatud, erinevalt C1ST-st, vaid paukmoonaga tulistamiseks.

HIND POLE MINIATUURNE

Relvaga, mis näeb välja nagu legendaarne Magnum Colt Python, saab kaasa nahast kabuuri ja võtmerõnga vöö külge kinnitamiseks. Nii taskukahur ise kui ka selle laskemoon on eranditult valmistatud Šveitsis.

Relva tulejõud jääb õhkrelvade omale mitu korda alla. Vähe sellest, et niisugust miniatuurset revolvrit on imepisikese päästiku tõttu raske käsitseda, on tema kuuli kiirus torust väljumisel vaid umbes 120 meetrit sekundis. Võrdluseks, tänapäevaste õhkrelvade kuul liigub ligi kolm korda kiiremini. Või, nagu tootja kodulehel kirjas: enamiku legaalselt müüdavate õhkrelvade „tulejõud“ ületab kuni kümnekordselt Šveitsi minirelvameistrite toodangu oma.

Kuigi pigem ilusasi, on tikutoosisuurune relv üsna krõbeda hinnaga. Šveitsis saab selle kätte 6500 frangi ehk umbes 5700 euroga. Sama raha eest oleks vabalt võimalik end relvastada ka originaalsuuruses Colt Pythoniga.

Sõnaga miniatuurne ei saa iseloomustada ka C1ST moona hinda. Üks padrun maksab kümme franki ehk ligi üheksa eurot. Nii pole selle relvaga mängimine mingi odav lõbu.

See-eest on valikus kaks põhivärvi: hõbedane ja kuldne, nii et kandja vööl peaks see edevusega silma hakkama küll. Soovi korral annab tellida ka eksklusiivse, 18karaadise kullaga kaetud eksemplari, mis toimetatakse tellijani männipuust karbis. Kes teab, mõnele mehele mõjub selline mänguasi ehk rohkem kui sama väärtusega vana, ülesputitatud auto. Ettevõtte SwissMiniGun omanik Paul Erard märkis väljaandele Newatlas, et esimese kolme aastaga ehk aastail 2009–2012 müüs firma umbes 300 revolvrit ja neist enamiku Aasia riikidesse.

Aastas toodab ettevõte keskmiselt 25 kullatud ja sadakond metallikarva minirevolvrit. Neid valmistatakse ka eritellimusel – täpselt sellisena, nagu klient soovib ja tema rahakott võimaldab. Nii näiteks on kõnealusest relvast valmistatud ka teemantidega kaetud ja kuldse ketikesega varustatud versioon, mille hinnaks soliidsed 30 000 naela.

Seda, et relvade järele nõudlust jätkub, näitab tõsiasi, et tellimuse esitamisest kättesaamiseni kulub oma pool aastat.

SUVENIIR VÕI TAPARIIST?

Sedagi juhul, kui ostmine üldse võimalikuks osutub. Nimelt ei sobitu see nii mõnegi riigi relvaseadustike raamidesse. Nii oma ebatavaliste mõõtmete kui olemuse poolest. Näiteks võib saada ja on saanud relva turustamisel takistuseks asjaolu, et miniatuurseid kuule pole pärast lasu sooritamist võimalik seostada konkreetse relvaga.

Kasuks ei tule ka asjaolu, et relva on võimalik märkamatult, näiteks kinga sees, ebasobivasse kohta transportida. Näiteks vältimaks relvade märkamatut toimetamist lennujaamadesse, on Ameerikas keelatud tulirelvad, mille

raud on lühem kui 7,5 sentimeetrit. Seega on C1ST seal keelatud. Asjaolu, mis mõistetavatel põhjustel on härra Erardi endast välja viinud. „Naeruväärne. Miks peaks kurjategijad minu relva tahtma, kui nad saavad lihtsa vaevaga osta endale Kalašnikovi," nurises ta Briti tabloidile Daily Mail antud intervjuus. Jah, ka Inglismaal on tema toodang ebaseaduslikuks liigitatud.

Tootjamaal Šveitsis aga tuleb minirevolvri saamiseks taotleda politseilt relvaluba, sest kuigi tilluke, reklaamib tootja tukki kõigi päris relva omadustega. Samal ajal aga Prantsusmaa kaitseministeerium ei defineeri revolvrit üldse tulirelvana. Samale seisukohale jõuti veel näiteks Kanadas.

Autor selle peale küll mürki ei võtaks, aga Eesti relvaseadust lugedes näib, et siiagi ei tohi seda võtmehoidja pähe sisse tuua. Meie relvaseaduse kohaselt on revolver trumliga tulirelv, mille üldpikkus on kuni 600 mm (kaasa arvatud) ja relvaraua pikkus kuni 300 mm (kaasa arvatud) ning mille trummel on nii padrunisalveks kui ka padrunipesaks. Miinimummõõtmeid pole sätestatud – seega on C1ST meie relvaseaduse mõistes tulirelv.

ALLIKAD:
https://en.wikipedia.org/wiki/Swiss_Mini_Gun
http://www.swissminigun.ch/
https://newatlas.com/worlds-smallest-revolver-swissminigun/23582/
https://www.zdnet.com/article/worlds-smallest-gun-is-highly-concealable-triggers-fears/

Enamiku legaalselt müüdavate õhkrelvade „tulejõud" ületab kuni kümnekordselt Šveitsi minirelvameistrite toodangu oma.

MOBIILIFOTOD RAHA TEENIMA!

Üks võimalus mobiilifotode eest raha teenida on loota, et Kaitse Kodu! neid märkab ja ajakirjas ära trükib. Aga milleks piirata ennast vaid ühe ajakirjaga – on terve rida telefonirakendusi, mis võimaldavad mõne näpuliigutusega oma parimad kaadrid teenima panna.

Mõnda neist nii Apple'i seadmetel jooksvale iOS-ile kui Android operatsioonisüsteemi kasutavale telefonile sobivatest mobiilirakendustest alljärgnevalt tutvustamegi. Ning ehkki konkurents mobiilifototurul on tihe, ei ole ju kaotada mitte midagi. Ainult võita – raha. Piisab mõnest väga heast fotost ja passiivne sissetulek on garanteeritud.

Tekst: **ASSO PUIDET**, *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

DANEL RINALDO

FOAP

Foapiga raha teenimiseks on kolm võimalust. Üks võimalus on laadida fotod oma profiilile üles, määrata neile hind, mis võib olla maksimaalselt 60 dollarit (52 eurot) ja jääda lootma, et keegi mõnda neist märkab ja ära ostab. Müügihinnast pool laekub sinu Foapi kontole.

Teiseks võimaluseks on osaleda mõnel paljudest Foapi korraldatud, spetsiifilise ülesandega fotokonkurssidest. Konkursi võidusummad ulatuvad 100 dollarist (87 eurot) 2500 dollarini (2190 eurot).

Kolmas võimalus ei eelda mitte mingisugust pildistamisannet. Piisab, kui lisada enda albumitesse teiste kasutajate fotosid, aidates neid nõnda turustada. Vastutasuks, iga kord, kui keegi ostab sinu albumi kaudu mõne teise kasutaja foto, teenid sina selle pealt 0.25 dollarit (20 eurosenti).

SNAPWIRE

Ka Snapwire julgustab kasutajaid osalema mitmesugustel konkurssidel. Näiteks „Viis meelt“, „Olen pärit...“ või „E-sigaretid“. Võidusummad on 100 dollarit. Konkurssidel osaleda on äärmiselt lihtne. Avades huvipakkuva konkursi, leiad ekraanilt kohe ka fotoaparaadi ikooni, millele vajutades saad kas kohe pildi klõpsata või laadida üles telefoni juba salvestatud foto.

Samuti on läbi Snapwire'i võimalus müüa ja osta fotosid ka konkursiväliselt, n.-ö turul. Erinevalt mõnest teisest sellisest platvormist sõltub Snapwire'is üleslaetavate fotode hulk kasutaja tasemest.

Müüdud fotode hinnast laekub pool sinu kontole. Kuid Snapwire pakub ka võimalust kliendil sinult otse foto tellida, sellisel juhul laekub kogu foto eest makstud raha sinu kontole.

AGORA IMAGES

Nagu Foap ja Snapwire, pakub ka Agora võimalust oma fotode eest raha teenida kas fotovõistluste või siis müügikeskkonna kaudu. Iga müügikeskkonnast alla laetud foto eest teenib selle üleslaadija esialgu 0.99 USA dollarit (86 eurosenti). Jõudes järgmisele tasemele, kasvab see summa 1.99 dollarile foto eest. Sealt edasi 4.99 dollarit ning viimasel, neljandal tasemel 9.99 dollarit (8.75 eurot). Tasemeid pidi üles liikumiseks on vaja koguda oma fotodele meeldimisi. Mida rohkem meeldimisi, seda kõrgem level. Näiteks teisele tasemele jõudmiseks peab piltnik koguma 5000 meeldimist. Kõige kõrgemale tasemele saab see, kes on kogunud 250 000 meeldimist.

Mõneti kiirem võimalus suurt raha teenida on võita mõni konkurss, mille võidusummad on tavaliselt 1000 dollarit. Ja muidugi kaasneb sellega ka hunnik (100 000) meeldimisi ehk tähti, mis omakorda suurendab sissetulekut allalaetavate fotode eest.

SHUTTERSTOCK

Kui juba oma fotosid müüa, siis miks mitte ühel maailma suurimal, miljonite kasutajatega fototurul Shutterstock. Ka neil on oma telefonirakendus Shutterstock Contributor, mis võimaldab otse telefonist pilte üles laadida.

Tõsi, Shutterstocki mobiilirakendus on mõnevõrra vanamoelisem ja mitte nii kasutajasõbralik kui mõnel teisel mobiilsel müügiplatvormil. Enne mobiilirakenduse kaudu fotode üleslaadimist tuleb ennast Shutterstocki veebilehel nende kaastöötajaks registreerida. Seejärel on võimalik ennast mobiilirakenduse kaudu sisse logida ja telefonikataloogist faile üles laadida. Juba üles laetud fotod läbivad enne turule jõudmist ka eeltsensuuri.

Sellest läbi murdnuna ongi teil võimalus teenida osake rahast, mida Shutterstock oma kaastöötajatele maksab. Seda polegi nii vähe – senised väljamaksed ületavad 500 miljonit dollarit. Võrreldes mõne teisega on fotogigant suhteliselt kitsi – iga allalaetud foto pealt teenib algaja kaastöötaja 20 eurosenti. Hiljem, olles Shutterstockile juba tuhandeid kokku ajanud, suureneb ka kaastöötaja teenistus.

OVERBOOTS – KUI SAAPAST JÄÄB VÄHEKS

Parem korralik saapapaar kui Shakespeare – seda väitis juba tuntud sõjandus- ja rahundusspetsialist krahv Lev Tolstoi. Aga mis on parem kui Tolstoi? Eksib see, kes arvab, et Fjodor Dostojevski. Õige vastus on ületõmmatavad saapad ehk *overboots*'id.

Tekst: **ASSO PUIDET**, *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

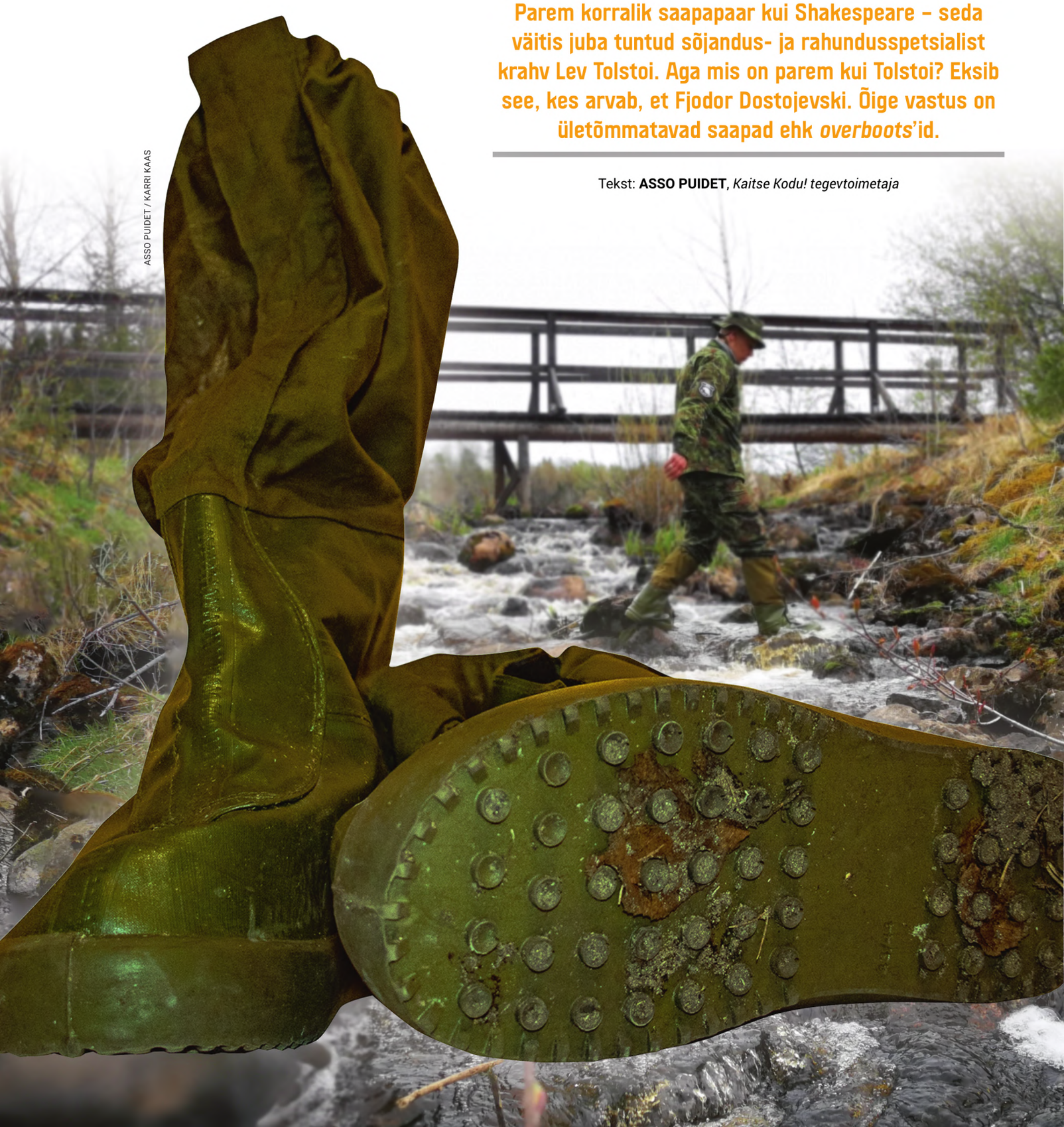

ASSO PUIDET / KARRI KAAS

Kui mitte kirjandushuvilise, siis vähemalt jalaväelase seisukohast vaadates võiks see nõnda olla. Nagu nimigi ütleb, on tegemist saabastega, mis tõmmatakse jalavarjude peale. Kui vajadus tekib. Ja vajadus võib tekkida oludes, kus ei saa enam kindel olla, et tekstiilist või nahast jalanõud kuivaks jäävad. Ehk siis, kui on vaja veekindlaid jalanõusid.

Aga kummik? Milleks ülesaabas, kui maailm tunneb juba alates 19. sajandi keskpaigast kummist saapaid?

Jah … aga olete te kunagi proovinud kummikuid kokku voltida ja matkakotti toppida? Tõenäoliselt see ei õnnestu. Erinevalt ülesaabastest, mis n.-ö puhkeasendis võtavad kotis umbes sama palju ruumi kui ketsipaar.

Aga kummikud võib ju kinnitada matkakoti välisküljele? Jah, muidugi. Pole paha mõte. Aga kui nüüd võrrelda ülesaapa ja kummiku kaalu, siis on ülesaapad keskmisest kummikust mitu korda kergemad. Täpsemalt kaks korda, nagu näitasid autori sõltumatus laboris läbi viidud katsed.

Mis aga peamine – kummikut, kui see ei ole just ekstra suure numbriga, ei ole kuigi mugav juba jalas olevate saabaste peale tõmmata. *Overboots*'id on aga selleks loodud. Sõna otseses mõttes. Säästes sind vajadusest olude niiskeks muutudes oma seni kasutatud käimasid kotti toppida.

ROBUSTNE DISAIN ROKIB

Eks ülesaapaid ole valmistatud mitmesuguseid – meie kasutuses olid koduses Tartu Samelini tehases toodetud isendid. Oma olemuselt on need äärmiselt lihtsad. Umbes poole sentimeetri paksune, sügava, libisemist takistava mustriga polüuretaanist tald ning samast, hästi painduvast ja vettpidavast materjalist pealispind, mis pealpool pahkluud läheb üle veekindlaks, õhukest presentriiet meenutavaks tekstiiliks.

Saapa lihtsamaks jalgatõmbamiseks ulatub selle veekindla kattekihiga lukk saapa ninaosani. Et veekindlust veelgi suurendada, katab lukuosa takjapael. Veel üks väga oluline pisidetail, mis näitab, et saapa projekteerijad on toote korralikult läbi mõelnud – lukukeele külge on kinnitatud suurem, plastikust keel nõnda, et luku saab ka kinnastatud kätega kerge vaevaga kinni tõmmata. Ning kui juba kinnastatud kätest rääkida, siis jah, Samelini ülesaapad sobivad ka talvel kasutamiseks ja seda kuni 30kraadise pakasega. Nimelt on need seest vooderdatud karusnahaga. Rahu, loomasõbrad – see karusnahk ei ole naturaalne.

NELI KATSUMUST

Aga tõe kriteerium on praktika, mistõttu panime *overboots*'id proovile siiski suvisel ajal, mil vaba vett looduses rohkem, kui praegu, talvel.

Test number 1. Kraav

Meie looduses väga levinud inimtekkeline pinnavorm. Väga tihti rajatud maaparandamise eesmärgil, põhiomadusega liigne vesi pinnasest välja juhtida. Seega on enamiku ajast suuremal või vähemal määral veega täidetud.

Võimalik oht: vesi, ehkki mitte sügav ja mitte väga kiiresti voolav, võib leida *overboots*'i luku vahelt tee saapa sisemusse. Kas leiab? Plärts – asetame jala kraavi. 10 sekundit, pool minutit, minut. Jalg püsib kuiv. *Overboots* saab hakkama.

Test number 2. Muda ja kõdu

Jällegi meie metsades väga levinud pinnavorm. Isetekkeline – tulenevalt põhjavee kõrgest tasemest ja meie geograafilisele asukohale iseloomulikust suurest sademehulgast. Võimalik oht: muda pressib ennast kinnituste vahelt sisse. Samuti võib *overboots* mutta kinni jääda ja jala küljest eralduda. Enne teada ei saa, kui järele ei proovi.

Nätske pinnas haarab pakutud *overboots*'id isukalt enda embusesse. Lurin, nagin, lörin – *overboots*'id on mudas kinni. Vedel hallikasmust pläga piirab saapa kumjat pinda, otsides võimalusi läbi murda. Aga kõik katsed jooksevad liiva – jalavarjud jäävad seestpoolt kuivaks.

Test number 3. Mülgas

Elu on täis ootamatusi. Ja nii ei saa sugugi välistada, et teinekord tuleb, selle asemel et mõistlikult tiigi kallast mööda kulgeda, sellest läbi kahlata. Või vähemalt sinna jalgupidi sisse astuda. Noh, tuttav olukord näiteks kalameestele.

Riskifaktorid: muda ja vesi, mis sedakorda ulatub juba *overboots*'ide presentsäärteni. Sellises olukorras ei saa ju jalavarjud seest kuivaks jääda. Või siiski? Siiski! Ehkki jalad jäävad naks ja naks tiigipõhja mutta kinni ning vesi lainetab pea põlve kõrguselt – jalad jäävad kuivaks.

Test number 4. Kiirevooluline jõgi

Miks? Sest sillad on nõrkadele. Ja alati ei ole võimalik teha ei-tea-kui-pikka ringi, et kasutada jõe ületamiseks purret või silda. Kui on vaja läbi minna, siis on vaja läbi minna.

Võimalik stsenaarium: kiiresti voolavad veemassid suruvad ennast läbi *overboots*'i lukkude või neid katvate takjakinnituste.

Ja nii ongi. Selgub, et voolavas vees jääb *overboots* kummikule siiski alla. Mõne hetk jões ja juba on tunda, kuidas siiani kuivalt püsinud sokid kiire tempoga märguvad. Lõpuks on loodus inimkonna võib-olla mitte kõige olulisemast, aga siiski olulisest leiutisest võitu saanud. Jalad on märjad.

Vaatamata sellele, et ülesaapad pidid lõpuks vee survele alla vanduma, ei saa neid kuidagi ebaõnnestunuiks pidada. Pidasid need ju vastu kraavis, mudas ja tiigis. Kindlasti peavad need vastu hommikuses kasteheinas kahlates, vihmamärjas metsas luusides, soisel järvekaldal kalastades. Samuti, mis mitte vähemoluline, pakuvad talvel lisasooja.

Seega: ülemaks kui saabast tuleb ülesaabast tunnistada.

ÜLETÕMMATAV SAABAS MUDEL 52 703

- Ületõmmatavad saapad kaitsevad saapaid muda, lume, lörtsi ja vee eest, hoides jalad kuivana.
- Kasutatakse märgades, poristes ja külmades tingimustes.
- Tõmmatakse teistele saabastele peale.
- Külmataluvus kuni -30 kraadi.
- Saabastel on esiküljel vee- ja lumekindel lukk, mis hõlbustab saapa jalgatõmbamist.
- Saapa sees on sisetald, mis takistab sisemist libisemist ja annab täiendava soojakaitse.
- Saapad on pestavad 40 kraadi juures.

Andmed: AS Samelin

JÄÄLE MINNES PEA MEELES!

Talvistel rännakutel võib ette tulla igasuguste veekogude ületamist. Et lihtsast jääleminekust ei kujuneks planeerimata talisuplust, tasub meeles pidada allolevaid näpunäiteid.

Tekst: **PÄÄSTEAMET**
veeohutus.ee

OLED KINDLAL PINNAL?

Enne jääle minekut

- Jääle minnes otsi eelnevalt informatsiooni jääolude kohta PPA lehelt: www.politsei.ee.
- Jääteede kohta saab infot Maanteeameti kodulehelt www.mnt.ee.
- Teavita oma lähedasi enne, kui lähed jääle.
- Piiriveekogule minek ja sealt tagasitulek tuleb registreerida lähimas kordonis ning kanda kaasas isiku ja ujuvvahendiga seotud dokumente.
- Veendu, et jää on piisavalt tugev sinu kandmiseks.
- Võta sõber kaasa.

Jääl olles

- Liigu jääl juba eelnevalt käidud paikades.
- Väldi liikumist ohtlikes kohtades.
- Väldi liikumist jääl pimedas.
- Kui jääl viibides ilmnevad ohumärgid – jää pragisemine või vajumine, tuleb viivitamatult keharaskus laiali jagada ning lahkuda. Selleks heida kohe käpukile ja mine kiiresti tuldud teed pidi tagasi.
- Ära kanna kummikuid. Vette kukkudes on raske jääaugust välja ronida.

- Jääle võib minna alles siis, kui ööpäevaringsed miinuskraadid on püsinud paar nädalat.
- Inimest hakkab jää kandma, kui selle paksus on vähemalt 10 cm.
- Lume all pakseneb jää aeglasemalt kui lahtistel lumeta aladel, mistõttu tuleks vältida liikumist lumesegusel läbipaistmatul jääl.
- Terve jää on on ilma pragude, lõhede ja lahvandusteta (väljanägemiselt ühtlane ja sile).
- Jäätingimused võivad muutuda tundidega. Näiteks hommikul ületatud jää ei pruugi õhtul sealt üle jalutada soovivat inimest enam kanda.
- + 4 °C vees (jääalune vesi Eesti oludes) kaotab keskealine meesterahvas teadvuse 10 minuti jooksul.

KOHAD, KUS JÄÄ ON NÕRGEM

- Kiirevoolulised kohad jõgedes – jää tekkimist segavad pidevalt liikumises olevad veekihid.
- Suubumiskohad – kohad, kus näiteks kaks jõge saavad kokku või koht, kus jõgi suubub järve või merre.
- Allika kohad – veekogud, milles leidub allikaid, jäätuvad alati aeglasemalt. Põhjuseks on allikavee stabiilne temperatuur, mis on alati üle 0 °C.
- Torude suudmed – kohad, kus veekogusse siseneb näiteks reoveetoru. Sealt tulev vesi on soojem võrreldes veekoguga ja jää tekkimine on aeglasem.
- Paadisildade tugipostid, roostik, vette langenud puude võrade ümbrus. Jää ei haaku objektiga ja ümber objektide olevate „aukude" toimub veekogu hapnikuvahetus.
- Laevateede lähedus – talvise laevaliiklusteede läheduses lõhutakse jääd regulaarselt.

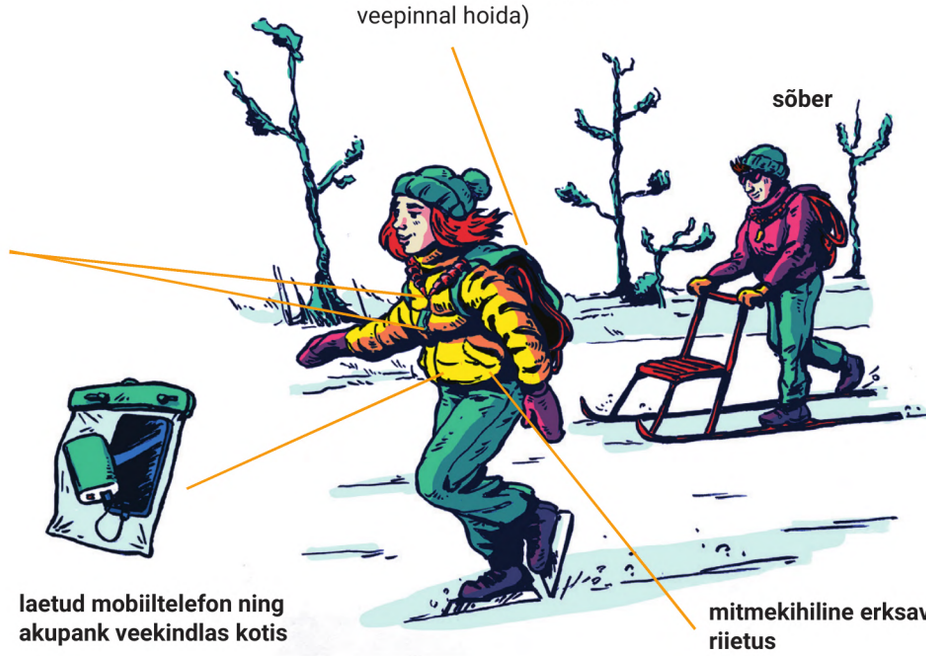

Jäänaasklid on mõeldud abivahendina jääaugust välja ronimiseks. Need tuleb panna kaela, kõige pealmise riietuse peale, et neid vajadusel takistuseta kätte saaks

KALAMEES, PEA MEELES:

Võimalusel kanna spetsiaalselt kalameestele mõeldud ujuvaid riideid, jalanõudel jäänaelu ja kaelas jäänaaskleid.

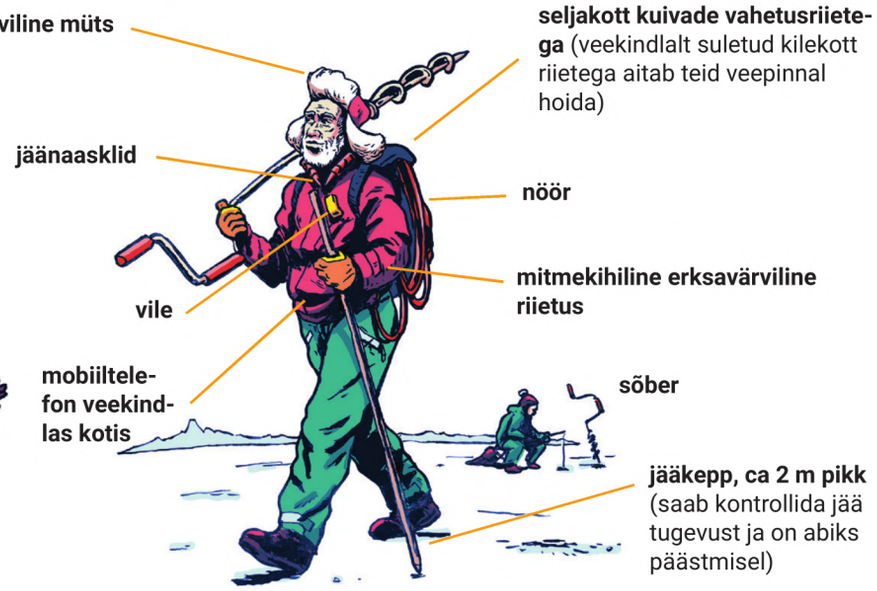

KUI VAJUSID LÄBI JÄÄ

1.

- Kukkumise ajal aja käed laiali ja kalluta ennast tahapoole. Nii takistad üleni vee alla vajumist.
- Taasta hingamine ja harju külmaga.
- Hüüa appi või kasuta vilet.
- Püüa mitte sattuda paanikasse – ole rahulik ja ära rabele.
- Jälgi, et veevool sind jää alla ei tõmba.

2.

- Pööra end tuldud teeraja suunas ning purusta küünarnukkidega habras jää, kuni see kandma hakkab. Alles siis siruta käed jääaugu servale ja proovi tugevate ujumisliigutustega keha ja seejärel jalad jää peale saada.
- Jäänaasklid aitavad jääaugust kiiresti välja saada. Võta mõlemasse kätte jäänaaskel, suru jäänaaskli teravikud jäässe ja tõmba end jääle.

3.

- Kui oled jääaugust välja saanud, ära tõuse kohe püsti, nii võid uuesti läbi jää vajuda. Eemaldu jääaugust kas rulludes või roomates.
- Ohutus kauguses tõuse püsti ja lahku jääle tuldud rada pidi.

TEISTE PÄÄSTMINE JÄÄAUGUST

- Helista 112 või lase seda mõnel lähedal olijal teha.
- Lähene hädasolijale võimalusel mööda tema käidud rada. Kui ta on sinuga sama kaaluga, siis see on orientiiriks, kus jää veel kannab.
- Päästma minnes jälgi jää käitumist.
- 2–3 meetrit enne jääaugu serva heida kõhuli ja liigu roomates. Selliselt jaotad oma kehakaalu ühtlaselt mööda jääd ja ei vaju ise sisse.
- Ulata hädasolijale mingi ese (kaasa võetud puuoks, laud, redel jne), kui muud käepärast ei ole, siis sobib selleks ka jope.
- Kui hädasolija ei suuda kangestunud sõrmede tõttu abivahendist haarata, siis rooma väga ettevaatlikult talle lähemale ja proovi temast kinni saada.
- Kui oled hädasolija jääaugu servale saanud, siis ärge tõuske püsti, vaid roomake või rulluge eemale. Juhul kui kannatanu ei suuda roomata, pead teda lohistama.
- Hoolitse, et saaksite ruttu sooja ja märjad riided seljast ära.

4.

- Otsi koht, kus sooja saad, ja vaheta märjad riided kuivade vastu. Kui sul kuivi riideid käepärast ei ole, siis aitab ka see, kui märjad riided kuivaks väänad.
- Kui ähvardab jahtumise oht, soorita kõne hädaabitelefonil 112.

ASSO PUIDET

ASSO PUIDET

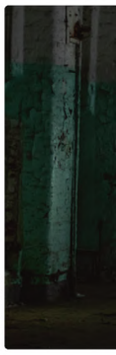
KARRI KAAS

KÕIGE KARGEM KATSUMUS – UTRIA DESSANTVÕISTLUS

Nad tegid seda jälle! Kaitseväelased, kaitseliitlased, naiskodukaitsjad – 25 võistkonda, sada meest ja naist, kelle kohta võiks keskmine inimene öelda, et päris normaalsed nad ei ole. Teistpidi jällegi: 17. jaanuari hilisõhtul Utria dessantvõistlusele startinud on kõike muud kui keskmised.

Tekst: **ASSO PUIDET,** *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

Neis on see miski, mis aitab trotsida külma, magamatust ja tühja kõhtu. Miski, mis kihutab edasi rühkima ka siis, kui enam ei jõua. Ületama takistusi ja iseennast. Võib-olla mitte alati lõpuni teadvustades, miks ja kuidas – see polegi oluline. Oluline on anda endast maksimum. Ja natuke veel lisaks. Niipalju, kui anda on. Meeskonna eest. Enda eest.

Ehk, nagu kirjeldas tänavuse Utria dessantvõistluse võitjameeskonda kuuluv Kristo Sinivee: „Mina kogusin järjest 65 magamata tundi, mis mind muidugi teisel ööl täitsa maha tahtis murda, pilgutades ei tahtnud silmad enam lahti tulla ja kohe hakkas unenägu jooksma. Raske oli võidelda unega, aga eks sellised võistlused ju selleks ongi, et hinnata stressiolukorras inimeste otsustus- ja füüsilist võimet.“

Jah, neis on see miski, mis oli ka neis võitlejates, kes sada aastat tagasi Vabadussõja suurima dessantoperatsiooni käigus, samamoodi 17.–19. jaanuarini puhastasid Narva ja Jaanilinna enamlastest ning viisid sellega lõpule Eesti territooriumi vabastamise. See miski, mis aitab meie vabadust hoida ja selle eest võidelda.

KRISTJAN PRII

ASSO PUIDET

KRISTJAN PRII

Kaitseliidu Järva maleva esimene võistkond võitles esimestest meetritest viimaste sekunditeni esikoha pärast. Napilt-napilt jäädi siiski teiseks

ASSO PUIDET

HEAD ISU, EESTI!

Veebruaris saab meie kodumaa taas aasta võrra vanemaks. Seega on põhjust au sisse tõsta meie oma kuldaväärt toidud ja toiduained. Naudime siis toidublogija Tuuli Mathiseni näpunäidete järgi kama, musta leiba, kilu ja meie võrratuid metsamarju.

PRAETUD MUST LEIB MUNA JA KILUGA

Hästi lihtne ja suurepäraselt toimiv kooslus, kus kiluvõileiva mõiste saab pisut teise tähenduse. Sellist pannileiba võib serveerida nii hommikusöögiks kui ka õhtuseks eineks, maitseb hästi igal ajal. Kui tahad eriti hõrku tulemust, prae leiba ja muna võiga, mitte õliga.

Kahele sööjale
2 suuremat viilu musta leiba
2 muna
6–8 kilufileed
soola ja pipart
rohelist sibulat
võid või õli praadimiseks

Lõika või suru näiteks klaasi abil leivaviilude keskmest välja paraja suurusega rattad, nii et viilu keskele tekib auk, aga ääred jäävad terveks.

Kuumuta pannil keskmisel kuumusel võid või õli. Tõsta auguga leivad pannile ja poeta iga augu sisse üks muna. Maitsesta muna soola ja pipraga. Küpseta, kuni munakollane on soovitud küpsusastmes. Küpsemise lõpus säti leivale 2–3 kilufileed. Tõsta leivad taldrikule ja puista peale hakitud rohelist sibulat. Serveeri soojalt.

2 X TUULI MATHISEN

KAMAVAHT POHLADE JA RÖSTITUD MUSTA LEIVAGA

Kama on meie rahvuslik aare, mida kindlasti tasub toitudes kasutada. Kama on ka igati tark toiduvalik, sest kamajahus saavad kokku erinevad tera- ja kaunviljad, mistõttu on see pungil toitaineid, vitamiine ja taimseid valke. Kama sobib väga hästi ka vahukoorega segamiseks. Tulemuseks on õhuline kamavaht, „kirsiks tordil“ pohlad ja röstitud musta leiva puru. Enam rohkem eesti toit ei saagi olla.

Neljale sööjale
4 dl 35%-list koort
3–4 sl suhkrut
1 tl vanillisuhkrut
2–3 sl kamajahu
veidi sidrunimahla
200 g tooreid suhkruga purustatud pohli või pohlamoosi
100 g tahket musta leiba
kaneeli
suhkrut
võid

Esmalt valmista röstitud leivapuru. Selleks võta tahket musta leiba ja murenda see võimalikult väikesteks tükkideks. Võid kasutada ka riivi või köögikombaini abi. Kuumuta pannil veidi võid ja prae leivapuru krõbedaks. Lisa suhkrut ja kaneeli, sega läbi ja tõsta pannilt ära. Jahuta.

Vahusta koor koos suhkru ja vanillisuhkruga kohevaks vahuks. Sega juurde kamajahu. Kui soovid hapukamat tulemust, maitsesta veidikese sidrunimahlaga. Jaota kreem klaaside või pokaalide vahel. Tõsta peale suhkruga purustatud pohli või pohlamoosi ja puista üle röstitud leivapuruga. Serveeri kohe.

ESMAABI ON ÜKS OSA PÄÄSTEAHELAST, MILLE KÕIK LÜLID ON:

A	B	C	D
OLUKORRA HINDAMINE JA OHUTUSE TAGAMINE SÜNDMUSKOHAL	PÄÄSTMINE OTSESEST OHUST	KANNATANU SEISUNDI HINDAMINE	

KAITSE KODU! LUGEJAD SAAVAD AJAKIRJA VAHENDUSEL LÄBIDA ESMAABIKURSUSE DIGIÕPPE. KURSUSE LÄBINU VÄÄRTUSTAB ESMAABI ANDMISE OSKUST, TEAB OHUTUSREEGLEID ESMAABI ANDMISEL NING OSKAB ANDA ELUPÄÄSTVAT JA JÄTKUVAT ESMAABI ERINEVATE HAIGUSSEISUNDITE, TRAUMADE JA MUUDE KAHJUSTUSTE KORRAL.

SAMM-SAMMULT ELUPÄÄSTJAKS:

2. SAMM

Elupäästjakoolitus jätkub peatükiga, mis keskendub käitumisele õnnetusjuhtumi korral. Ehkki iga õnnetus on omanäoline, aitab alljärgnev universaalne käitumismudel seda kõige ratsionaalsemalt lahendada.

Tekst: **KERSTI PODMOŠENSKI**, *vabatahtlik esmaabiinstruktor*

A OLUKORRA HINDAMINE JA OHUTUSE TAGAMINE SÜNDMUSKOHAL

Hinda olukorda: mis on juhtunud? Küsi endalt: kas midagi ohustab mind või minu kaaslasi?

Taga esmajärjekorras enda ja teiste abistajate ohutus, muidu võib tekkida kannatanuid juurde! Vajadusel tähista või piira sündmuskoht lisaõnnetuste vältimiseks. Hinda, milliseid abivahendeid on võimalik kohapeal kasutada. Hinda, kas ja millist abi on vaja kutsuda: kiirabi, päästeamet, politsei?

PÕHILISED OHUALLIKAD JA TEGURID

Liiklusõnnetused – süttimisoht, lisaõnnetuse oht
Tähista sündmuskoht enne ja pärast avariid (kolmnurgad, stopptuled vms). Autoavarii korral lülita võimalusel välja auto süüde ja ole ettevaatlik avamata turvapatjade suhtes – need võivad avaneda hilinemisega, vigastades abiandjat ja/või autos viibivat kannatanut.

Elektriõnnetused
Elektriseade, mille küljes on kannatanu, tuleb välja lülitada; kasuta kuivi riideid ja esemeid, mis ei juhi elektrit, kannatanu eemaldamiseks vooluringist või lülita elekter välja.

Kemikaalid, gaas, suits, ving, mürgised aurud
Ära liigu ohtlikku alasse, eriti kui sa ei tea, mis kemikaaliga on tegemist; jälgi tuule suunda ja võimalusel kata oma suu ja nina, isikukaitsevahendite olemasolul kasuta neid.

Kannatanust tulenev oht – näiteks võimalik vägivaldne käitumine, uppuja klammerdumine, nakkusoht

Lähene kannatanule alati ettevaatlikult ja võimalusel pea poolt, väldi võõra vere ja sekreetide sattumist oma limaskestadele, verega kokku puutudes pese käed pärast abistamist esimesel võimalusel rohke vee ja seebiga.

B PÄÄSTMINE OTSESEST OHUST

Päästmise eesmärgiks on kannatanu eemaldamine otsesest ohust, olgu selleks siis uppumine, autoavarii vms. Hinda alati oma oskusi ja võimeid võimalikult objektiivselt, seades esikohale enda ja kõrvalviibijate ohutuse, vastasel korral on päästjatel ja kiirabil tööd rohkem.

Liiguta kannatanut ainult siis, kui teda on vaja päästa otsesest ohust või kui liigutamine on vajalik elupäästva esmaabi andmiseks!

112 – ABIKUTSE	E ELUPÄÄSTEV ESMAABI	F JÄTKUV ESMAABI	G EDASINE PROFESSIONAALNE MEDITSIINILINE ESMAABI (KIIRABI JNE)

C KANNATANU SEISUNDI HINDAMINE

Algab juba kannatanule lähenedes:

- kas kannatanu liigutab? (kui jah, siis järelikult hingab)
- kas ta on ebaloomulikus asendis?
- milline on kannatanu näovärv?
- kas on näha palju verd?

Jõudes kannatanuni, kes kaugelt ei näita elumärke, on kõige olulisem koheselt kontrollida, kas tal on suuri väliseid verejookse, ning tema elutähtsaid funktsioone: teadvust ja hingamist.

Verejooksude kontroll
Eluohtlikke suuri väliseid verejookse esineb tavasituatsioonides väga harva, seega kui ei ole näha suurt vereloiku kannatanu kõrval ega nähtavat tugevat verevoolu, siis liigu edasi teadvuse kontrolli juurde. Kahtluse korral kontrolli kannatanu üle ettevaatlikult kombates.

Teadvuse uurimine
Alusta alati teadvuse kontrollist – kui kannatanu reageerib kasvõi valule, siis järelikult ta ka hingab. Kontrolli eesmärk on tuvastada, kas inimest on võimalik n.-ö üles äratada või mitte.

Kõneta kannatanut valju häälega. Kui ta vastab küsimustele ja avab silmad – teadvusel!

Kui kannatanu kõnetamisele ei reageeri, siis raputa teda õlgadest.

Kui ta ei reageeri raputamisele, siis kontrolli kannatanu valureaktsiooni ehk tekita talle valu näpistamisega või valupunktide stimuleerimisega. Valureaktsiooni kontrolli kindlasti alles pärast kõnetamist ja raputamist!

Teadvusel loeme kannatanu olevat siis, kui ta suudab hoida silmi avatuna ning vastata kõnega. Kõik muu, näiteks tahtmatud liigutused ärrituse (tavaliselt valu) peale, ebamäärased häälitsused või vaid korraks silmade avamine, vihjab teadvusehäirele ning päris teadvusel olevaks me kannatanut lugeda ei saa!

Hingamise uurimine
Hingamise kohta saad infot juba kannatanule lähenedes ja teadvust kontrollides.

Kuula, kas ta hingab.

Vaata, kas kannatanu rindkere liigub.

Juhul, kui riided takistavad rindkere jälgimist (näiteks talvejope), siis pärast teadvusetuse tuvastamist võid proovida ka käega katsuda, asetades käe riiete all rinnakorvist madalamale ülakõhule või rinnakorvi peale.

Katsu käega, kas suust-ninast tuleb hingeõhku.

Vaata kannatanu näovärvi – ebaloomulikult valge või sinakas-lillakas toon vihjab õhupuudusele.

Kui rindkere liikumist ei näe ega tunne, hingamist ei kuule ja hingeõhu liikumist ei tunne, siis **kannatanu ei hinga normaalselt**.

Arvesta, et täiskasvanu hingab rahulikus olekus umbes 12–18 korda minutis, ent ära hinda hingamise olemasolu kauem kui 10 sekundi jooksul, et vältida liigset hilinemist elustamisvõtete alustamisega.

Vereringe uurimine
Hinda šokitunnuste olemasolu: tugev kahvatus, külm higi, väga halb enesetunne, sinakus huulte/nina ümbruses. Hinda ka kannatanu näovärvi üldiselt: tugev kahvatus või sinakus vihjab vereringe- või hingamishäirele.

Üldreeglina pole esmaabiandjal mõistlik pulssi hinnata, sest ilma pikaajalise treeninguta on seda raske adekvaatselt teha.

D HÄDAABIKUTSE

112 kutse kiire ja korrektne edastamine esimesel võimalusel, kui infot on piisavat, tagab meditsiinilise abi kiire saabumise.

Kõne korrektne edastamine:

- **MIS juhtus?** – kannatanu seisundit puudutav olulisim info kõigepealt (elutähtsad funktsioonid hindamise tulemusel);
- **KUS juhtus?**

Eelkõige kuula päästekorraldaja juhiseid ja vasta tema küsimustele.

Järgmises numbris liigume mööda päästeahelat edasi ja tutvustame elupäästva esmaabi võtteid. Püsige terved!

ALLIKAD:
BVÕ käsiraamat: esmaabi (2015). Naiskodukaitse
European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2015. Section 9. First Aid. https://cprguidelines.eu/
European Resuscitation Council Guidelines for Resuscitation 2015 (2015).

OHUTUSHOIU KURSUS. MILLEKS? SELLEKS!

Ohutushoiu kursus sai sisuliselt alguse aastal 2004, mil seda õpetati igapäevaturvalisuse kursuse nime all. Niisiis on selle kursuse loomise idee olemas olnud juba üle 10 aasta, kuigi algul keskendus kursuse sisu peaasjalikult koduturvalisusele.

Tekst: **LIINA VALNER,** *Naiskodukaitse arendusspetsialist*

2015. aastal oli ühiskond meie arvates selleks paremini valmis ja organisatsiooni sees tekkisid hääled, et peaksime kunagi alustatud „vana" üles soojendama ja muuhulgas tegelema ka kodanikukaitsega. Sündmused nii meil kui mujal andsid kinnitust, et meie tunne ei ole vale. Olime sel korral sattunud just õigesse aega ja seepärast kirjutasime ohutushoiu suuna sisse ka oma arengukavasse, mis 2016. aasta alguses kinnitati.

ALGUS JA ARENGUD

Taive Saar, kes on üks ohutushoiu kursuse taaselustajatest ja pälvis selle eest möödunud aastal ka kodanikupäeva aumärgi, räägib, et tänaseks valmis saanud muutused ja arengud on tõepoolest suuresti tingitud keskkonnast.

„Küllap hakkas maailmas muutuv olukord tingima vajadust kaitsta elanikke kõikvõimalike ohtude eest, mis neid igapäevaelus varitsevad. Kuna Naiskodukaitse oli varem õpetanud igapäevaturvalisust, siis ilmselt oligi aeg küps selle valdkonna väljaõpet edasi arendada," rääkis Saar. Ta oli ka ise üks neist, kes 2015. aastal tagasi sõitis õppurina Alusse Kaitseliidu kooli esimesele instruktorite seminarile, mille kõige üldisem eesmärk oligi koos arutada, milline see uus elanikkonnakaitset pakkuv kursus olema peaks. Kursuse eestvedajateks olid toona Kersti Podmošenski ja Ave Proos.

Selsamal esimesel kohtumisel sattus Saar õppuri rollist kohe läbiviija, instruktori rolli. Täna kehtiva kursuse kava aga töötas ainuisikuliselt välja staažikas naiskodukaitsja Riina Kütt.

Järgnevatel aastatel said hoo sisse regulaarsed töögruppide kohtumised, uued seminarid, õppekava kirjutamine, kooskõlastamine ja katsetamine.

„Tänaseks on kursusest saanud üks baasõppe moodulitest, kuid minu meelest ei ole see ikka veel täiesti valmis, sest esimesed paar aastat tuleb hoolega teha kogemuste korjet ja sõeluda välja see tõde, mis siis tegelikult rahuldab õppurite huvi ja vajadust ning samal ajal on ka eesmärgiga kooskõlas," usub Saar. Selgelt on võetud siht sellele, et Naiskodukaitse ohutushoiu kursus ei ole pelgalt õpetus sellest, kuidas kriitilistele olukordadele reageerida, vaid õpetus ennetamisest ja teadlikkuse suurendamisest.

ELANIKKONNANI JÕUDMISE PLAANID

Naiskodukaitse esinaise Airi Toominga sõnul on ohutushoiuteadmistega harimine nii organisatsiooni sees kui ka väljapoole suunatuna organisatsiooni põhipingutus. „Me ei suuda täna veel väljapoole koolitada nii suures mahus, kui tahaksime ja vajalik oleks, sest ressurssi lihtsalt ei ole. Küll aga oleme teinud tutvustava iseloomuga kokkuvõtvaid lühikoolitusi ametkondadele või ettevõtetele, kuhu meid on palutud."

Selleks, et jõuda kiiremini suurema hulga inimesteni, ongi ellu kutsutud mobiilirakendus „Ole valmis!" Samuti koolitatakse Toominga kinnitusel oma liikmeid ning 2019. aasta on selles kindlasti märgiline, sest nüüdsest on ohutushoiu kursus baasväljaõppe kohustuslik osa. Samuti püütakse sõnumit võimalikult palju edastada avalikel üritustel, kus Naiskodukaitse kohal on. Sõna otseses mõttes tilk tilga järel, eesmärgiga jõuda kogu elanikkonnani.

OHUTUSHOIU KURSUS

- loob ohuolukordadest laiema pildi, muudab üldist arusaama ohutushoiust;
- liigub protsessis edasi, alustades üldtuntud teemadega (kodu ja vara turvalisus);
- vaatleb üksikisikut tabavaid ohuolukordi kuni relvakonfliktideni välja;
- annab soovitused, võtted ja viisid, kuidas käituda juba täna nii, et kõikvõimalikke ohte ennetada, ning käitumisreeglid juhuks, kui ohuolukord on käivitunud;
- vaatleb ja treenib inimese teadlikku käitumist laial spektril.

Kursuse tulemusena peaks iga osaleja tegutsemine igapäevaelus olema tervikuna turvalisem, reageerimine adekvaatsem ja kursuse läbinud kodanik kogukonnale oma tarkusega kasutoov.

MIDAGI ENAMAT

Enese kaitsmine erinevates elulistes situatsioonides on ühiskonnas väga aktuaalne teema ja selleteemalisi materjale on liikvel palju. „Usun, et inimesed mõistavad, et on olemas reaalne tuleoht; saavad aru, et oma kodu tuleb kaitsta ka varga eest; on kuulnud, et metsa seenele minnes on oluline kaasa võtta täis laetud akuga telefon. Seega olukord ei ole tegelikult üldse lootusetu," ütleb Saar.

Just sel põhjusel hindab Saar ka Naiskodukaitse ohutushoiu kursuse väärtust väga kõrgelt.

Naiskodukaitse arendusspetsialist Liina Henn võtab strateegilise mõõtme saanud kursuse kokku nii: „Tegemist on igapäevaturvalisuse õppekavast välja kasvanud, riigi soove arvestava ja inimeste ohuteadlikkust parandava kursusega."

Ohutushoiu mooduli instruktorile on Henni kinnitusel väga kõrged nõudmised, sest tema õlgadel lasub vastutus saavutada muutus inimeste väärtus-, hinnangutes ja käitumismustrites. Pealegi on ohutushoiu ainekava osad omavahelises sõltuvuses määral, millest sõltub kogu ohutushoiu õppe õnnestumine. Instruktor peab ainet täielikult valdama, täitma kursuse kava ja metoodilisi nõudeid. Ta peab oskama tagama õpiväljundid, mis ei seisne faktide mäletamises, vaid teema mõistmises suhestatult reaalse eluga. Seega on ohutushoiu moodul nagu kett, mille õnnestumisel saab määravaks kõige nõrgem lüli.

PIXABAY

NAISKODUKAITSE 2019. AASTA HOROSKOOP

JUUNI

Oled ära proovinud ka kultuurigrupi tegevusi, kus arendasid oma käsitöö oskuseid ja meisterdasid maakaitsepäeva heategevusloosi jaoks auhindu. Sinu kirjakasti saabub teade peagi toimuvast Võidupüha paraadist, just see on öige hetk end kirja panna riviüksusesse ja oma marsisammu perfektsuseni arendada. Sinu ees seisab suur dilemma: kas tõmmata selga kaunis ja elegantne pidulik vorm koos silmapaistva kübaraga või hoopis digilaiguline sõduri-vorm.

JUULI

Suvi jätkub kuumuse ja puhkuse lainel. Miks mitte võtta ühendust vana pinginaabriga gümnaasiumi matemaatikatunnist ja temaga tassike jääteed juua? Ikka ja jälle jõuad jutuga põnevate tegevusteni, mida oled Naiskodukaitses juba jõudnud teha, ning räägid vaimustunult ohutushoiu kursusest, mis avas sinu silmad täiesti uutele asjadele. Nii tutvustad oma sõpradele ka Ole Valmis äppi oma telefonis ja nemadki avastavad, et tegemist on kasuliku abivahendiga.

AUGUST

Vaatad hetkeks tagasi ja näed, kuidas Naiskodukaitsega liitumine on su elu muutnud ja seda ainult paremuse poole. Tähetarkade ennustused lubavad uute huvide esilekerkimist. Postkasti saabub kutse registreeruda välikokakursusele. Sulle meenuvad kohe need maitsvad toidud, mida välikokad metsas valmistasid, ja seegi, millise kokkuharjutatud meeskonnana tegutseti, kui saabus häire. Huvitav, kas nende roogade salaretseptid on ka osa sellest kursusest? Igal juhul paned sa end kursusele kirja, sest lisaoskused köögis tulevad kasuks.

SEPTEMBER

Kuu esimestel päevadel võid tunda kurbust lõppenud suve tõttu. Õnneks asendub see peagi ootusärevusega eesootavatest uutest kohtumistest ja seiklustest. Nii mõnigi uus kohtumine leiab aset Naiskodukaitse 92. aastapäeva tähistamisel. Sinule pole üritusel muidugi midagi uut, sest oled aktiivselt korraldustiimis enda panuse andnud. Küll aga kohtud uute inimestega, naudid head seltskonda ja tunned uhkust suurepäraselt korraldatud ürituse üle.

OKTOOBER

Oled enda välihooaega kokku pakkimas ning tubaste tegevuste juurde jõudnud. Ühel õhtul Ole Valmis äpis surfates vaatad üle soovitusilkud kriisivarud ja näed, et sul on nii mõnigi asi veel puudu. Nüüd on hea hetk realiseerida kõik sahtlisse vedelema jäänud kinkekaardid. Kuu lõpuks oled ostlemised lõpetanud ja sinu hoiustamise kohad on täis kõike vajalikku, et Päikesekuningas Louis XIV-le järgnema pidanud veeuputus üle elada.

NOVEMBER

Külm pori on asendunud külmema lume, jää ja vihmaga. Siiski ei ahelda külm ilm sind nelja seina vahele sooja radika körvale, sest meilikasti potsatab kiri üleelamisöppest, mis sind justkui magnetiga enda poole tõmbab. Just sinna sa ühel nädalavahetusel tõttadki. Üks sõbranna arvab, et oled mõistust kaotanud, kui enda plaanidest tamas, aga sa ei lase end räägid, aga sa ei lase end sellest heidutada. Sa võid paljude arvates natuke „metsa poole“ olla küll, kuid annad endale õnneks aru, et elu saab hu-vitavaks elada just põnevates ja riskantsetes seiklustes.

Naiskodukaitsjatele horoskoobi koostamine pole raketiteadus: algaja tähetarkki tajub, et olgu kuu Merkuuris või Pluuto kuudis – naiskodukaitsja on 365 päeva aastas organisatsiooni positiivses mõjusfääris.

Tekst: **MONIKA RISTISAAR, LIINA SEPP, TAIRI TAAVET,**
NKK Tartu ringkond

Illustratsioonid: **TUULI TÜRK,**
NKK Tallinna ringkond

DETSEMBER

Aasta lõpp on aeg teha kiire tagasivaade möödunule ja suunata pilk tulevikku. See aasta on olnud väga sisutihe, täis ootamatusi ja oled võtnud vastu väljakutseid, mida sa poleks endast oodanud. Pühade hooaja avab Naiskodukaitse jõulupidu. Sa naudid pühade meeleolu toredas seltskonnas ja leiad end viibimas kohas, kuhu sa kuulud. Sellele annab kinnitust vestlus esinaisega, kes soovitab sinulgi järgmisel aastal mõnele juhi kohale kandideerida ja panna end uuel moel proovile.

JAANUAR

Jaanuaris on tunda uute tuulte puhumist. Ühega neist jõuab sinuni lendleht kutsega Naiskodukaitse külalisöhtule. Sa võid esialgu kõhelda ja lendlehe kõrvale heita, kuid õigel ajahetkel leiab see kummalisel kombel tee jälle sinuni. Kuu keskel võib sind ees oodata kohtumine vana sõbraga, kes julgustab sind kõigele uuele avatud olema. Kõik märgid ennustavad, et see taassündinud sõprus on millegi uue ning põneva algus.

VEEBRUAR

Kuu keskpaigas avastad end Naiskodukaitse külalisöhtult. Õhtu loogilise jätkuna kirjutad liikmeavalduse ja peagi saabki sinust Naiskodukaitse liige. Lähiajal on oodata suurenenud hulka Facebooki sõbrakutseid ja Instagrami jälgijaid. Kuu lõpus on toimumas paraad, mille eel õpid pakast trotsides oma uute kaaslastega hoolsalt rivisammu. Võib juhtuda, et just sinul on võimalus osaleda Vabariigi aastapäeva paraadil.

MÄRTS

Märtsis on võtluskaaslaste juures esinemist, kus uute saad anda vande. Suurenenud võimalus saada kuu esimese koljandiku lõpus Illi, kommikarbi või muusugust tähelepanu. Lisaks avaneb võimalus tagasi koolipinki istuda ja uuesti õppimist alustada. Baasväljaõppe instruktor avardab su silmaringi ja pakub mitmeid võimalusi riigikaitsesse panustamiseks.

APRILL

Sõprade, tuttavate ja ka võõrinimesteilt saad vastu sõnine ililake. Sul avanev suurepärane võimalus luua uusi kontakte ja arendada enda suhtlemisoskust, ette võib tulla väga produktiivseid ja arendada võimalus seis soosib heategevusliikus kampaanias osalemist. Aprillis on õige aeg otsida kappdrifiteid ja avada oma sportlikud jõst, vajja sõpradele aeg mõnusa siniilielise jookusuga sõpradeseltsis.

MAI

Kevad tõotab tulla torniline. Kuulied kaaslaste käest, kuidas nad enda vormi ja varustust miniglks õppuseks ette valmistavad. Ka sinul on aeg saapad viksida, seljakott selga tõmmata ja laiguliseks maskeerida tõmmata ñdalaks metsa ruda, et mõtmeks ñdalaks kui mõnna ja luua korda nii staabis kui „lahinguvajja". Sportlipisik, millele said eelmisel kuul soovitatud jookusut, kõpeldab endiselt hõnges, sinu õnneks pakub Naiskodukaitse nii võimalusi kui ka kaaslasi selle raiks. Avastad end kesset pimedat metsa koos kaaslastega maakaarti keerutamas, et leida õige tee järgmisesse punkti NKK kooromusmatkal.

MEENUTUS KODUTÜTARDEST KUI HELISEV TUULEPUHANG AMMUSTEST AEGADEST

Kaugelt siravad kollased tutid mütsidel, mis kogunevad õigeks ajaks koondumispunkti – just nõnda kirjeldab 15-aastane kodutütar Laine Univer 3. märtsil 1940. aastal talispordikoondusele siirduvaid rühmaõdesid.

Tekst: **MEHIS BORN**, *noorteinstruktor ja vabatahtlik ajaloopealik*

See tsitaat pärineb 1939. aasta septembris alustatud kodutütarde Pärnu ringkonna Edu rühma I ja II salga koltunud ja ajahambast näritud päevikust. Õhukesest kaustikust, mis ootas oma ilmsiks tuleku aega aastakümneid ühe Pärnu südalinna maja pööningul. Tänu tublidele Eesti inimestele on meil täna võimalus heita pilk tollele haruldasele leiule.

Raamatukese avalehtedele on hoolikalt vormistatud tabelid rühma liikmete nimede ja täpsustavate isikuandmetega. Imetlust vääriva kohusetundega on peetud arvestust rühmaliikmete koondustel osalemise kohta. Lausa selliselt, et eraldi on märgitud vormirõivastes osalejad!

Registritele järgnevad rikkalikult illustreeritud ülevaated koondustest. Ei midagi juhuslikku – kogunemised on toimunud täpse päevakava järgi ja kõiki ettevõtmisi on läbivalt looritanud pidulik isamaalisus. Alati alustatakse koondust mõne Eestile olulise laulusalmi esitamisega, järgnevad läbirääkimised ehk koosviibimise administratiivne plokk. Iga kord on päevakorras seltskondlik osa – näiteks tarvilike oskuste tudeerimine, õpetlikud mängud või siis suisa väike tantsuõhtu. Ikka ja jälle tehakse plaane saabuvaks suveks ning meenutatakse heldimusega juba toimunud välilaagreid. Ridade vahelt kõlab kirkalt vastu asjaosaliste pühendumus ja selge veendumus, et nende tegevus on ainuõige ning parim, mis olemas saab olla. Koondused lõpevad kombekohaselt armsale Eestile pühendatud lauludega.

Selline maaliline idüll kestab 1940. aasta aprillini. Sealt edasi leiame ürikust üksnes kolm lakoonilist sissekannet, kus tõdetakse, et kogunemisele on ilmunud ainult üksikud tüdrukud ja koondus jäetakse ära. 16. aprilliga 1940 lõpevad sissekanded sootuks ning järgnevate tühjade lehekülgede põhjal võib edasist ainult aimata. Kas oli see, mis summutas kodutütarde toonased toimetamised, Riigikaitse Nõukogu 1939. aasta 2. oktoobri protokolli nr 27 (tuntud kui baaside leping) jäine hingus või ehk siiski midagi muud? Aeg on teinud oma töö ja vahetuid vastuseid ei ole meil täna enam kelleltki küsida … Kuid helisev tuulepuhang jääb meid siiski paitama!

Kaitseliidu Pärnumaa malev on tänulik päeviku leidnud ja rariteedi naiskodukaitsja Maret Kommeri kätte usaldanud Andrus Arulale.

4 X LAINE UNIVER/MEHIS BORN

Koondus.
Teisipäeval, 24 oktoobril 1939.a.
Koonduse kava:
1. Avamine
2. Salga poolitamine, valimised.
3. Käsitöö
4. Rivi
5. Lõpetamine.
Koonduse avas I salgajuht Aruste
Laine Univer.

ERIK PEINAR

Kodutütar Kaisa Kerge ja noorkotkas Mikk Metsar Valgamaalt läinud aasta 11. veebruari varahommikul Pika Hermanni tornis lippu heiskamas

LIPULE VAAT!

Eesti lipp on meie riigi ja rahvuse võimsaim sümbol, mille kasutamiskord peaks olema selge ka igale noorkotkale ja kodutütrele. Sestap on ka noorkotkaste üheks katsenõudeks liputeemalisel koondusel osalemine.

Tekst: **KAITSE KODU!**

Sellel koondusel selgitab juhendaja lipu kasutamise head tava. Üheskoos arutletakse, millistes kohtades ja kuidas riigi lippu kasutatakse. Kel veel liputeemalisel koondusel käimata, see võiks näiteks teada, et kolmel lipupäeval: **iseseisvuspäeval** (24. veebruar), **võidupühal** (23. juuni) ja **taasiseseisvumispäeval** (20. august) on kohustus heisata Eesti lipp kõikidel elu-, äri- ja büroohoonetel. Ülejäänud lipupäevadel on see kohustuslik kõikidel riigi ja kohaliku omavalitsuse asutustel ning avalik-õiguslikel juriidilistel isikutel.

Küll aga on igaühel õigus heisata Eesti lipp 365 päeval aastas, näiteks oma sünnipäeva tähistamiseks. Oluline on aga meeles pidada, et lipp tuleb heisata kas päikesetõusul või kell 8.00. Langetada tuleb lipp päikeseloojangul, kuid mitte hiljem kui kell 22.00.

SOOVITUSED:

Noorkotkad saavad lipupäeval juhtida oma kodukohas tähelepanu lipu heiskamise tavale. Koondusel võib valmistada lipupäeva meeldetuletuskaarte ja postitada neid naabrite postkastidesse. Ühel lipupäeval aitavad noorkotkad kohalikel inimestel lippe heisata. Ühel lipupäeval kingivad noorkotkad mõnele auväärsele isikule või asutusele uue lipu.

KAS TEADSID?

2. veebruaril 1920. aastal sõlmitud Eesti-Vene rahuleping on kokku köidetud sinimustvalge palmiknööriga.

Eesti rahvuslipu idee algataja on luuletaja Jaan Bergmann. Esialgu nimetas ta rahvusvärvideks sinist, musta ja rohelist.

Eesti lipu heiskamise igapäevasele tseremooniale Pika Hermanni torni pandi alus 1989. aastal.

Nutitelefonidele on saadaval rakendus Lipuaabits, mis tutvustab Eesti lipu kasutamise korda, õpetab lipu eest hoolt kandma ning võimaldab lipupäevadeks meeldetuletusi tellida.

MUUSEUM, MIS ON SÜNDINUD RELVAVENDLUSEST

Miks ühes unises Põhja-Saksamaa väikelinnas on Soome jäägrite muuseum? Sellele küsimusele leiab vastuse, kui heita pilk Hohenlockstedti kesklinnas asuvale sõdurite memoriaalile Lockstedter Lager, kuhu viib Soome allee.

Tekst: **kolonelleitnant ANDRES REKKER**, *sõjaajaloo huviline*

Memoriaali keskmes asuv põhjamaiselt lihtne sammas on pühendatud soomlastele, kes tulid Soome vabaduse nimel I maailmasõja ajal Saksamaale, et kukutada Soomes Vene tsaarivõim ja saavutada iseseisvus.

Monumendi autoriks oli üks nende meeste seast, skulptor ja hilisem jäägrikapten Lauri Leppanen, kes on paljude monumentaalteostega jäädvustanud Soome sõjaajalugu, olles ise kõik need sõjad läbi teinud.

See, Soome Iseseisvusliidu kingitud monument oli ka Hohenlockstedtis asuva Soome jäägrite muuseumi tekkimise ajendiks. Muuseum loodi 2002. aastal, et kinnistada mälestust Lockstedteri laagris väljaõppel olnud soomlastest. Muuseum ei ole suur, kuid selle-eest asjatundlikult Saksa ja Soome ühistööna koostatud, ning selle ees seisab kerge välihaubits, mis kuulus jäägripataljoni relvastusse.

KUULSUSRIKAS SÕJATEE

Soomlased olid sakslaste relvavennad I maailmasõjas, Idarindel Lätis, kus langes kolmkümmend neli soome jäägrit võitluses enamasti Läti kütipolkudega. Kuutkümmet nelja eriti südilt võidelnut tunnustati aga vapruse eest raudristiga.

20. sajandi alguses vähendas Venemaa Soome autonoomiat nii ideoloogilistel kui osaliselt ka sõjalistel põhjustel, mis tekitas soomlaste hulgas rahulolematust. Loomulikult ei olnud selline areng Soomes vastuvõetav.

Levinud on arvamus, et üksuse traditsioonide kandjaks II maailmasõjas oli Soome Relva-SS-i vabatahtlike pataljon, kuid erinevatel bürokraatlikel põhjustel ei pea see paika.

I maailmasõja algus tõi aga soomlastele lootust ikkest vabaneda. 1914. aasta sügisel tekkis Soomes üleriigiline vabadusliikumine – jäägriliikumine, mida toetas enamik poliitilisi jõude ning millel oli järgijad kõikidest sotsiaalsetest klassidest.

Soome otsis neil saatuslikel aastatel oma iseseisvusele toetust ka välismaalt, kuid näiteks Rootsi jättis neutraalsuse tõttu rahuldamata soomlaste taotluse toetada sõjalist väljaõpet. Keiserlik Saksamaa seevastu oli valmis soomlasi aitama, sest oli ise sõjas keiserliku Venemaaga. Sakslased toetasid Soome iseseisvuspüüdlusi muidugi oma riigi huvidest lähtuvalt, kuid soomlastele polnud see tõik esmatähtis. Ka Soome endine kaitseväe juhataja admiral Juhani Kaskela on ütelnud, et Venemaa nõrgenemine I maailmasõja ajal oli kindlasti Saksa impeeriumi huvides, see aga ei vähenda Saksa abi tähtsust ega väärtust, mis aitas Soome rahval kasutada võimalust oma enesemääramisõiguseks.

1915. aasta 25. veebruaril jõudsid esimesed Soome vabatahtlikud Lockstedteri laagrisse, mis oli suurim Preisi harjutusväli, kus sai läbi viia diviisi tasemel õppusi. Soomlasi ei käsitletud alguses sõduritena, vaid Saksa impeeriumi tsiviilkülalistena. Alguses kandsid nad ilma saksa tunnusmärkideta vormi, sest kursuse toimumine oli »

Endise Lockstedteri laagri veetorn, mille tipus olev pall andis märku laskmiste läbiviimisest

ANDRES REKKER

salastatud ja seda nimetati skaudikursuseks. Kursuse ülemaks oli määratud Saksa Skaudiliidu üks asutajaliikmeid major Maximilian Bayer. Esialgu varustati soomlased peaasjalikult Vene päritolu relvastusega, arvestades nende tuleviku ülesandeid.

1916. aasta mais muutus vabatahtlike õiguslik seisund – nad said Saksa sõjaväe sõduriteks ning relvastati ümber Saksa relvastusele. Seda muutust näeb ka muuseumis, kui võrrelda ilma eraldusmärkideta jäägrit hilisemas Saksa vormis jäägriga.

Üksus hakkas kandma nime 27. Königlich Preußische Jägerbataillon (27. kuninglik Preisi jäägripataljon). See kajastub ka muuseumi väljapanekusse kuuluval üksuse embleemil – raudristil stiliseeritud kuldne number 27, mida ümbritseb roheline (jäägrite relvaliigi värv) looberipärg – sellest sai ka hilisem Soome relvajõudude ametlik jäägriembleem.

Muuseumis on ülevaatlik esitlus üksuse sõjateest Saksa keiserliku armee koosseisus ja võitlusest Soome iseseisvuse eest. Jäägripataljon oli saksa mõistes kergejalaväeüksus, kus 1918. aastaks teenis 1896 soome vabatahtlikku. Pataljon tegutses 1916–1918 Idarindel Kuramaal ja Lõuna-Liivimaal, kus toimus kaevikusõda Misse ja Aa jõe joonel. 1918. aasta veebruarist suundus jäägripataljon vastavalt Saksa ja Soome valitsuste kokkuleppele Vaasa kaudu Soome, kus jätkas oma kuulsusrikast lahinguteed. Soome Vabadussõjas osales umbes 2/3 jäägritest. Nende tagasipöördumine Soome 1918. aasta kevadel kallutas Soome Vabadussõja seadusliku valitsuse kasuks ja päästis Soome sovetiseerimisest. Juba 1918. aastal anti neile Soomes õigus kanda auastme ees tiitlit „jääger“, toomaks neid teiste sõjaväelaste seas esile. Kuid ka jäägrid andsid oma vereohvri Soome vabadusealtarile – Soome Vabadussõjas langes iga kümnes neist lahingutes ja iga viies sai haavata.

4 X ANDRES REKKER

Saksa Keisririigi jäägrite kiivrid ja vormimütsid

KUHJAGA VAATAMIST

Muuseumis on näha pataljonilipu koopia (originaal on Soome sõjamuuseumis Hämeenlinnas). Kujunduselt kuulub lipp Preisi sõjalippude hulka, erinedes teistest Soome väeosade lippudest ning olles Soome esimene väeosalipp. Ruudukujulisel lipul on kujutatud neljas nurgas musta Preisi kotkast koos krooniga ning keskel Soome suurvappi sinisel stiliseeritud raudristil. Vastavalt Saksa traditsioonile kanduvad likvideeritud üksuse traditsioonid võimalusel edasi loodavale üksusele (27. Königlich Preußische Jägerbataillon oli sakslaste jaoks likvideeritud).

Muuseumis on väljas ka koopia Soome jäägrite traditsioonide edasikandja lipust (originaal asub teatud põhjustel Egiptuses El Alameini sõjamuuseumis), kelleks oli Wehrmacht'i 92. Jalaväerügemendi III Jäägripataljon. Levinud on arvamus, et üksuse traditsioonide kandjaks II maailmasõjas oli Soome Relva-SS-i

Ka sakslased osalesid Soome Vabadussõjas – pildil saksa sõdurile annetatud raudrist ja Soome teenetemärgid. Pildil on ka rautatud saapad, millega marssimisel läbi Hämeenlinna tekkinud kaja kutsuvad hämeenlinlased senini vabaduse kõlaks

1914. aasta sügisel tekkis Soomes üleriigiline vabadusliikumine – jäägriliikumine, mida toetas enamik poliitilisi jõude ning millel oli järgijad kõikidest sotsiaalsetest klassidest.

vabatahtlike pataljon, kuid erinevatel bürokraatlikel põhjustel ei pea see paika, olgugi et 1941. aasta oktoobris Soome sõjaatašee üle antud lipul oli ka 27. kuningliku Preisi jäägripataljoni sümboolika.

Mida muuseumis ei näe, kuid võib seal siiski vahetevahel kuulda, on „Jäägrimarss“, mille sõnad on kirjutanud jääger Heikki Nurmio ja muusika loonud Jean Sibelius. Seda aumarssi kasutatakse senini Soome presidendi aastapäevavastuvõtu avamuusikana.

Vitriinides näeb teenetemärke, mis kuulusid jäägritele või nendega koos teeninud sakslastele. Sealt vaatavad vastu nii Saksa kui ka Soome teenetemärgid, näeb isegi Eesti Vabadussõja mälestusmedalit haavatasaamise lindiga. Ligikaudu 80 Soome jäägrit tulid Eestile Vabadussõjas appi ning nii mõnigi andis oma elu Eesti eest. Samuti on muuseumis huvitavaid sõdurimeeneid – õllekruusidest ning kindralite ja keisriga kaunistatud isamaalistest taldrikutest jõuluehete ja lauamängudeni. Sõduri moraali tuli ülal hoida igasuguste vahenditega. Muuseumisaalis silmitseb meid viimasena tegevteenistuses olnud jäägrist jalaväekindrali Armas-Eino Martola büst.

Soome peab jäägreid oma relvajõudude tuumikuks, millest kasvas Soomele välja 49 kindralit. Kuni 1959. aastani (viimane oli jäägrist jalaväekindral Kaarlo Heiskanen 1953–1959) olid kõik Soome kaitseväe juhatajad peale Mannerheimi jäägrite hulgast. Admiral Juhani Kaskela on ütelnud, et sõdadevahelisel ajal aitasid jäägrid oluliselt kaasa sõltumatu, demokraatliku Soome kaitsejõudude loomisele. Nende elutöö krooniks on jäägrite saavutused Soome talvesõjas ja jätkusõjas. Jäägrid olid oma noorusele vaatamata 1939–1944 keskses juhipositsioonis. Kõik kõrgemad väikomandörid olid jäägrid vanuses alla viiekümne aasta. Soome ülemjuhataja Mannerheimi juhtimisel suutsid nad saavutada kaitsevõidu, mille tulemusena Soome jäi okupeerimata.

Soome jäägrikindral Martola büst. Ta oli viimane tegevteenistuses jäägrikindral

Pataljoni suurtükirühmas kasutuses olnud 105 mm kerge välihaubits tüüp 98/09

ANIMEERITUD ALLEGOORIA EHK PELGA JÄNKSI!

Nagu kõiges muus, mida Tõusva Päikese Maa kodanikud viljelevad ja peensuseni täpseks ajavad, on nad ka multikate formaadis suutnud toota midagi väga üllatavat. Lubage tutvustada: „Cat Shit One“. Ja ärge öelge, et multikad on vaid lastele, ei ole. Kohe üldse mitte. Igal juhul mitte „Cat Shit One“.

Tekst ja illustratsioon: **GUNNAR VASEMÄGI**, *vabatahtlik autor*

Jaapani meelelahutustööstus on ajaloo jooksul pakkunud väga omanäolist toodangut ning vaevalt nad ise oma loomingut imelikuks peavad. Jaapanlased ise vaatavad asjadele tõenäoliselt nii: „Mis te imestate, täiesti normaalne Godzilla ju!” Ainult eurooplased vahivad hiigelsuurt ülesöönud sisalikku silmad punnis ega saa midagi aru. Ja nüüd jäi mulle näppu veel üks Jaapani animatsioon, mis on … hm, täiesti normaalne. Sealsed tegijad on klopsinud teelt välja kiskuvast huumorist kokku midagi nii rafineeritut, mida mujal pakkuda pole. Tõsi, karmide ulmefilmide järje järjena on animatsiooni viljelenud ka Hollywood, „Riddick“ näiteks ja mõned veel, kuid tõelist kraami suudab välja mõelda vaid maa, kus manga on suurem kui tõelus – Jaapan.

Nagu mainitud, on filmilt liigutud animatsiooni ja vastupidi ka. Ilmselt poleks siingi midagi erilist, kui „Cat Shit One’i“ tegelasteks ei oleks loomad ja peakangelasteks jänesed. Kui ringi müttaksid inimesed, oleks kõik väga korras, eks. Mis seal vahet, kas me jooksutame võtteplatsil näitlejaid või sunnime paistes randmetega kunstnikke neidsamu näitlejaid üles joonistama. Siin aga lammutavad

korralikult relvastatud jänksid, nii et vähe pole. Just selline peategelaste valik tekitas kohe alguses kerge hämmingu – kas siis nii saab? Selgus, et saab küll ja kuidas veel. Otse loomulikult tekitab see paraja segaduse, sest kui sa oled kogu elu kujutanud jänest ette maksimaalselt porgandimõrtsukana, pole lihtne ümber häälestuda tõigale, et seesama jänks võtab kätte relva ja tulistab kellegi pihta. Niisiis, visuaalidega lüüakse vaataja oimetuks kohe alguses.

Lugu ise on lihtne ja parasjagu klišeelik. Kaks jänest, Botasky ja Patsy, jälgivad vastasteks olevate pahade kaamelite askeldamist kusagil külakeses. Kaamelid on kinni nabinud paar jänksi ning ühe sõbraliku kaameli ja jänestel ei jää muud, kui tormata päästeoperatsioonile. Selge see, et vastastel on ülekaal, omapäi ette võetud päästeoperatsioon kipub juba algusest peale feilima, kõik veab viltu ja siis veel korra viltu, aga ometi lõpeb kõik õnnelikult.

Viiteid ja vihjeid meid ümbritsevale reaalsusele on „Cat Shit One'is" palju: pahalased tulistavad otse loomulikult kalašnikovidest, sõidavad samast riigist pärit autodega, taevas tiirutab Mi-24 jne. Neile, kes masinaid ja relvi põhjalikult tunnevad, on siin kotkasilmaga uurimist üksjagu.

Kogu möll kestab paar minutit kauem kui 20 minutit, selline üsna standardne pikkus. Korralikult põhjalikku lugu selle ajaga rääkida ei kannata, aga seda pole lavastaja ka püüdnud. Tegu on ikkagi puhtalt meelelahutusega. Veidravõitu huumoriga ja vereplekiline, aga ikkagi meelelahutus. Muidugi oleks tahtnud, et lavastaja räägiks lugu põhjalikumalt. Ilma eelteadmisi kusagilt välja nuhkimata ei saa loo käigus kuidagipidi aru, miks on asjad nii, mitte teisiti. Miks on peategelasteks jänesed, miks see ja miks teine. Mõneti jääb tunne, nagu oleks planeeritud pikemat multifilmiseeriat, kuid esimeste pintslitõmmete järel on värv otsa saanud, pintslid ära kuivanud ja kunstnik, käed küünarnukkideni taskutes, suure pahameelega lahkunud.

„CAT SHIT ONE"

Lavastanud: Kazuya Sasahara
23 minutit

Hinnang kümnepallisüsteemis

Idee: 10 – väga tahaks öelda: täiesti sõge idee! Väga meeldis

Teostus: 9 – tänapäeva arvutid on ikka pagana hästi joonistama õpetatud

Näitlejatööd kokku: 5 – kui dialoogid ei vea välja, siis ei vea välja, midagi pole teha

Lavastajale: 7 – lugu on pööraselt klišeelik ja standardselt üllatustevaba

STUDIO ANIMA

Mis on põhjuseks, kes seda täpselt teab, kuid jah, vaatajani tuuakse vaid üks episood ja kõik. Tekib ootus, kas tuleb veel midagi, aga ei tule. Jääb nii, nagu on. Ka internetis on siinseal porisetud, et „miks rohkem ei ole". Ometi pole multikameistrid järgesid teinud. Ju siis pole piisavalt kõva häälega küsitud või on tegijatel üsna ükskõik ja oluliselt huvitavamad projektid töölaual laiali.

Kui stsenaarium ja dialoogid on parajalt ligadi-logadi, siis pildiline pool on igati tasemel. Nii nagu neid tänapäeval arvutitega joonistatakse. Kõik detailid on viimseni täpsed, nii et jänestel võib sabakarvu ükshaaval üle lugeda. Laiemalt Pixari poolt kunagi kasutusele võetud 3D tehnoloogia võimaldab suure arvutivõimsuse juures väga suurepäraseid tulemusi. Käsitsi nikerdades ei kujutaks sellist tulemust ette, arvatavasti poleks see ka võimalik. Suuresti tänu tehnoloogiale saavad lavastajad sel kombel lugusid jutustada.

Alguse on kõnealune teos saanud Jaapani mangadest. Manga, Jaapani koomiks, tähendavat otsetõlkes veidraid pilte ja veidrust on sellesse multikasse küllaga saanud. Kõige taga on koomiksikunstnik Motofumi Kobayashi, kelle kolmeosalisest koomiksist on pärit multikasse jõudnud militaarjänesed. Koomiksiraamatutes müttasid jänesed Vietnamis, loomadest kõrvaltegelaste plejaad oli oluliselt kirjum kui multifilmi jõudnud seltskond. Koomiksikunstnik on keskendunud peaasjalikult sõjateemadele ja on praeguseks juba aastakümneid koomikseid treinud. „Cat Shit One" jõudis pildiseeriana lugejateni 1998. Sõjandusest huvitatuile peaks kunstniku looming huvi pakkuma, ta on käsitlenud oma teostes konflikte Teisest maailmasõjast alternatiivsete tulevike-minevikeni välja.

Lavastaja Kazuya Sasahara põhiline tööpõld on olnud pigem videomängud. „Cat Shit One" jõudis ekraanile 2010 ja on jäänud Sasahara portfoolios ainukeseks klassikaliseks animatsiooniks. Tema muud teosed on seotud visuaalidega, mis kuuluvad mängude maailma. Animatsioonid needki, kuid ei ole siiski mõeldud suurele ekraanile ega eksisteeri iseseisvate üksustena. Näitlejad, kes on tegelastele hääle andnud, on suures jaos jaapanlased, mingit väga suurt kuulsust kellelgi ette näidata ei ole ja seetõttu pole nende kohta ka väga midagi rääkida. Mis ei tähenda sugugi, et tegu oleks viletsate näitlejatega. Lihtsalt päris tippu kõik ei mahu.

Tegijad on püüdnud ka käsi pikal auhindade järel käia. „Cat Shit One" on kandideerinud 2011 auhinnale visuaalide eest, kuid leidus paremaid ja nominatsioonist kaugemale ei jõutud.

DAS TOD: 100 000 SURMA LUGU

„Kui meremehed noorelt ei sure, elavad nad vanaks," tõdeb sõjaajaloolane Mati Õun oma Atlandil aset leidnud allveelaevahukke käsitlevas raamatus „Surm teraskirstudes."

Tekst: **ASSO PUIDET,** *Kaitse Kodu! tegevtoimetaja*

Nagu pealkiri aimata laseb, ei tulnud raamatule paljuski ainest andnud Kriegmasine allveelaevadel teeninud pealt 40 000 mehel vanaks elamine kuigi hästi välja. 30 000 neist jättis oma noore elu merepõhja. Ehk siis igast kolmest merele läinud mehest kaks ei tulnud enam tagasi. Ja ega teiste Atlandi pinna all tegutsenud laevastike esindajadki uppumatud olnud, nagu Õun oma raamatus välja toob.

Olgu öeldud, et vaatamata dramaatilisele pealkirjale ei ole Õuna raamat mingi kangelaslik seiklusromaan. Lugejat ei hakata allveelaeva klaustrofoobilisse sisemusse toppima. See ei ole „Das Boot: Ühe allveelaeva lugu" – allveelaevaraamatute „Tõde ja õigus".

Ei, pingelistele merelahingutele, põiklemisele süvaveepommide eest ning kirjeldustele torpeedotabamusest leekima lahvatanud laevadest pole nende kaante vahel just palju ruumi jäänud. Mõistetavatel põhjustel – Õun pole romaanikirjanik, vaid ajaloolane, kes toetub oma teoses faktidele, mitte fantaasiatele. Lubades teemaga kursis oleva mehena endale siin-seal siiski hinnanguidki anda – peamiselt iroonilisi kommentaare laevastikusõja hierarhia tipus olevate juhtfiguuride suunal, kelle otsused või otsustamatuse tulemusel mõni number ja nimi nüüd raamatus on.

Valdavalt aga täidavad lehekülgi laevade nimed ja kuupäevad, millal need oma viimase, igavikku läinud sukeldumise tegid. Koos teabega, kui palju mehi selle käigus märga hauda kaasa viidi.

APOLLO

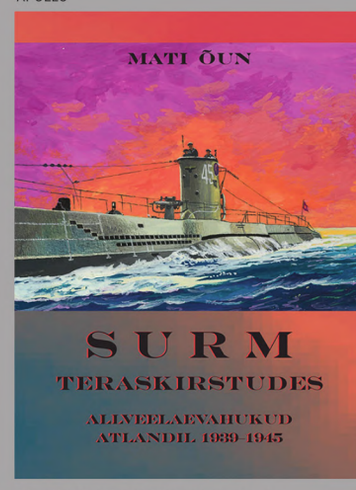

SURM TERASKIRSTUDES. ALLVEELAEVAHUKUD ATLANDIL 1939–1945

Autor: Mati Õun
200 lehekülge
Kirjastus Ammukaar

Põrgu on kordamine. Ja korduv on ka selle veealuse põrgutantsu kirjeldus. Vaikne, tiksuv üksluine rütm. Laev laeva haaval, surm surma järel. Markeeringud, mõned nimed ja mustvalged fotod. Aga valdavalt numbrid. Umbisikulised. Anonüümsed. Kiretud. Elutud. Lihtsalt numbrid. Ajaloolisel skaalal, suures pildis polegi ehk tähtsust, kas koos kamraadidega põhja läinud madruse kaelas kõlkuvale metallplaadile oli löödud nimi Hanz, Peter või oli ta hoopis Oleg.

Siiski ei lase raamatu autorgi unustada, et erinevalt matemaatikaõpiku numbritest olid selles raamatus liidetud ja lahutatud numbrid kunagi inimesed. Kellegi pojad, vennad, isad. Täpselt nagu olid kellegi lähedased kaubalaevadel ja neid kaitsnud lahingulaevadel teeninud mehed, kellest süvaveeterroristide tegevuse tagajärjel said numbrid selles sünges tehtes. Sealjuures üsna suured – kokku kaotasid liitlased teise maailmasõja ajal allveelaevarünnakutes 3500 kaubalaeva ning 175 sõjalaeva koos 72 200 neil seilanud mehega.

Kas ja milline oli nende üle 100 000 allveesurma mõte, eesmärk ja kasutegur? Ega autor sellel küsimusel peatugi. Küll aga viskab õhku või pigem laseb vette küsimuse, kas oma kehast vabanenud inimhinged pääsevad allveelava teraskestast välja? Või jäävadki sinna?

AASTATELLIMUS
ALLA KOLME EURO!

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI

VAATA LISAINFOT: WWW.FACEBOOK.COM/KAITSEKODU

MAAILMA PARIM KAITSELIIDU AJAKIRI

INSTAGRAMIS